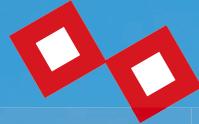

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 108

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2016

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski
planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije
Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
<http://www.hps.hr>

Uredništvo

E-mail adresa
za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tržilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palмотићева 27,
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
Ivan Hapač
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom elektroničke ili redovne pošte. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati u digitalnom formatu (elektroničkom poštom, na CD-u ili DVD-u, u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštara).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

420 Mont Blanc**431** Na Maglić preko Trnovačkog jezera**442** Planinarski rad s mladima izazov je i veselje**450** Badnjevići - kanjon Suvaje

Sadržaj

Članci

420 Mont Blanc, bijela čarolija

Danijel Balaško

427 Slovački izazovi:

Visoke i Niske Tatre

Helena Tudić

431 Na Maglić preko Trnovačkog jezera

Željko Vinković

435 Od Olimpa do Jakupice

Snježana Poljak i Višeslav Turković

442 Planinarski rad s mladima izazov je i veselje

Anita Kristian, Daniela Čupić i Maja Štefković

447 Bez vode nema života

Chiara Veranić

450 Badnjevići - kanjon Suvaje

dr. Ante Miličević

453 Otvorena planinarska kuća na Visočici

Tomislav Čanić

457 Zašto je sjećanje važno?

Klara Jasna Žagar

Rubrike

In memoriam: Miroslav Pleško, Vjenceslav Jurić, Sjećanje na naše prijatelje - Povodom desete godišnjice tragične pogibije trojice planinara, članova Planinarskog kluba »Split«

Tema broja

Usponi na visoke europske vrhove

Naslovnica

Jesen u dolini Bavšici kod Bovca (Slovenija), foto: Alan Čaplar

462 Planinarski putovi:
Uređeni prilazni putovi prema Cerinskom viru, najljepšem slapu Samoborskog gorja

464 Vijesti: 20.
Dani planinara Herceg-Bosne, Planinarska pjesmarica, glazbeni susret na Belegradu, Dva sporta HPS-a na ljetnim i zimskim olimpijskim igrama

466 Kalendar akcija

Mont Blanc, bijela čarolija

Danijel Balaško, Koprivnica

Ljetos sam imao priliku s prijateljem Romeo Sinjerijem iz HPD-a »Bilo« u Koprivnici uspeti se na najviši vrh Alpa – Mont Blanc (4810 m). Taj se pothvat nije dogodio slučajno, brižno smo ga planirali više od pola godine. Podrobno smo proučavali sve dostupne podatke o planinarskim putovima koji vode iz Chamonixa u dolini prema Mont Blancu. Također, trudili smo se postići što bolju tjesnu spremnost jer bez nje uspon nije moguć.

Zamislio sam da na Mont Blanc ne idemo uobičajenim putom (Goûter route), već tehnički zahtjevnijom i sadržajnjom rutom (Cosmique route – Trois monts route). Većina se planinara upućuje na najviši vrh Alpa preko Goûtera i istim putom silazi jer je to najlakši način za uspon na Mont Blanc i silazak s njega. Mi smo se dogovorili da ćemo tim putom samo sići.

Nakon prevaljenih tisuću kilometara automobilom odsjeli smo u Gîte la Tapia i tu se dobro odmorili jer nismo htjeli odmah prvi dan krenuti umorni na planinu. Slobodna mjesta u spavaonica našli smo bez teškoća. Doista, nije nužno spavati u šatorima kad se može i u spavaonicama, koje ovdje zovu »gîtes« ili »dormitories«. S mjesta gdje smo noćili pruža se lijep vidik na markantne vrhove Mont Blanca. S oduševljenjem i divljenjem, ali i strahopoštovanjem, promatrali smo Aiguille du Midi, Dôme de Goûter, vršnu snježnu kupolu Mont Blanca i svu silu snježnog pokrivača i leda na njima i oko njih. Sve je to, gledano iz doline, izgledalo nekako daleko, nestvarno, opasno i nedostizno.

Dakako, nismo se došli samo odmarati u Chamonix. Kako bi nam doživljaj planinarenja bio potpuniji, a i da bismo se što bolje aklimatizirali,

Ledenjak Mer de Glace

DANIJEL BALAŠKO

na zacrtani put nismo krenuli žičarom. Brdskom smo se željeznicom uputili do Montenversa (1913 m). S te je strane prvi izazov na putu najduljji ledenjak u Francuskoj – Mer de Glace. Dug je 7 kilometara, započinje na visini od oko 2300 metara, a spušta se na 1500 metara. Na nj se od željezničke stanice silazi niz okomite stijene. Pričvršćene metalne ljestve omogućavaju razmjerno brz silazak na ledenjak. S lijeve se strane iznad naših glava uzdiže poznati šiljasti vrh Les Drus (3754 m), a ispred nas dobro poznati Grandes Jorasses, s najvišim vrhom Pointe Walkerom (4208 m). Dakako, već nam se u glavi javljaju primisli o usponu na nj u bliskoj budućnosti.

Kretanje po ledenjaku jedinstven je doživljaj. U donjem dijelu ledenjaka iz tla proviruje kamenje, a u višim se dijelovima kamenje gubi, a prevlada led. Što se više uspinjemo, led je sve deblji, a ledenjačke kreacije sve složenije i više zadivljujuće. Na nekim se mjestima ispod naših nogu čuje glasno žuborenje vode nastale otapanjem leda, koja podzemnim kanalima teče prema dolini.

Nakon tri sata hoda dolazimo do mjesta gdje s desne strane visoko na stijenama već vidimo naš cilj za prvi dan – planinarski dom Requin (2516 m). Iako se čini blizu, do njega baš i nije jednostavno

Prelazak ledenjačkog mosta u La Vallée Blanche

DANIJEL BALASKO

doći jer treba još prijeći ledenjak Tacul i provući se ispod Seracs du Géant. Na putu su brojne ledenjačke pukotine pa nije lako pronaći pravi put između njih. Opreznim kretanjem u navezu nalazimo pravi put do toliko želenog planinarskog doma. Dom Requin nalazi se odmah uz ledenjak, na njegovoj

desnoj strani, na mjestu s kojega se pruža prekrasan vidik na ledenjake i okolne vrhove, među kojima dominira Aiguille Verte (Zeleni šiljak; 4122 m). U domu nema gužve, tek nekoliko planinara Francuza i Britanaca. Domaćini u domu simpatični su mladi ljudi, bračni par s dva mala sina. Sa starijim smo se, četverogodišnjim Estebanom, sprijateljili. U blizini doma živi nekoliko svizaca pa se u promatranju njihove igre može uživati i sjedeći na terasi planinarskog doma.

Sljedeći nam je dan naporniji jer treba svladati 1300 metara visinske razlike. Vrijeme nam ide u prilog. Sunčano je i toplo, ali i jak odraz sunčanih zraka sa snježne podloge tako da su nam lica već dobro »ispržena«. Bez zaštitnih naočala ne bi se moglo kretati tim snježnim prostranstvima.

Cilj nam je impozantan vrh Aiguille du Midi (Podnevni šiljak; 3842 m). Na vrhu je zapravo malo naselje na stijenama, s vidikovcima na sve strane svijeta, restoranima, liftom i mostom koji spaja dva vrha. Sve je prepuno turista iz različitih dijelova svijeta, koji dolaze žičarom da bi se divili ljepoti europskih Alpa. Odavde se posebno lijepo vide vrh Mont Blanca i planinarska ruta »Cosmiques route« ili »Trois monts« (vrhovi Mont Blanc du Tacul, Mont Maudit i Mont Blanc), trasa kojom smo se predvidjeli popeti na Mont Blanc.

Dolazimo na Aiguille du Midi već jako umorni i jedva čekamo silazak na snježnu zaravan Col du

DANIJEL BALASKO

Izazovan detalj uspona na Mont Blanc du Tacul

Midi kako bismo se smjestili u planinarski dom Refuge des Cosmiques (3613 m). Spavanje sam rezervirao samo tri dana prije polaska. U domu je gužva, ali ni izbliza onakva kao u Goûteru, pa se mogu »u posljednji trenutak« uhvatiti slobodna mjesta za noćenje. Najjeftinije je u ponudi noćenje s doručkom za 42 eura pa odabiremo tu opciju. Doručak se poslužuje u 1, 3, 5 i 7 sati ujutro pa se možete u miru najesti ako krećete na vrh u najranijim satima.

Nakon kasnog doručka u 8 sati važemo hoćemo li se cijeli dan odmarati u domu ili se popeti na Mont Blanc du Tacul (4248 m). Bilo bi to dobro za dodatnu aklimatizaciju te da se upoznamo s putom i steknemo iskustvo koje će nam zasigurno biti korisno na dan uspona na Mont Blanc. Ne želimo biti besposleni taj dan pa se upućujemo na Tacul. Nismo pogriješili! Uspon je naporan, s dugačkim snježnim strminama koje uzimaju prilično snage. Put je ovjenčan prekrasnim ledenim blokovima (seracima), koji se protežu iznad glava kao snježni divovi izazivajući istodobno i divljenje i nelagodu.

Za tri i pol sata dolazimo na snježnu zaravan s koje se otvara zadivljujući vidik na gotovo sve strane svijeta. Vrijeme je opet prekrasno, sunčano,

a pogled seže daleko. Ispred nas je Mont Maudit, a iza njega s lijeve strane proviruje Mont Blanc. U daljinici prepoznajemo mnoge alpske vrhove, fotografiramo ih i uživamo u lijepom danu na prekrasnom mjestu, jer vremena imamo napretak. Želimo se popeti i na sam vrh Mont Blanc du Tacul. Do njega je samo deset minuta uspona, ali se treba penjati vrlo eksponiranom stijenom, koja je dijelom zaledena, pa se dodatno osiguravamo. Uspijevamo, u 12:40 izlazimo na 4248 metara. To je Romeoov prvi četritisućnjak, zbog čega smo obojica sretni i ponosni. Redaju se čestitke i fotografije iz svih mogućih perspektiva. Na vrhu susrećemo malenog Japanca koji stiže sâm, spretno poput mačke. Već je peti put ovdje. Pitamo ga za druge poznate europske vrhove, gotovo ih je sve ispenjao – i to sam. Pitamo ga i za Matterhorn, koji se lijepo nazire u daljinici. Kaže da je tamo bio dvaput i da je to »a little bit harder than Tacul«. Hm, nismo baš sigurni... možda se to njemu ipak samo tako čini.

Znamo da će dan uspona na Mont Blanc biti najteži i najnaporniji jer moramo prevaliti najduži put i najveću visinsku razliku. Zato polazimo u dva ujutro, vođeni svjetlošću čeonih lampa. Barem dvadesetak naveza kreće se u koloni,

Vrh Mont Maudit (4465 m)

DANIEL BALAŠKO

jedan za drugim. Brži se postupno udaljavaju, a sporiji zaostaju. Put nam je dobro poznat od jučer. Krećemo se blizu slovačkog naveza od četvero planinara. Jedan od njih zna za naš najviši vrh Dinaru i planira ga jednom posjetiti.

Prolazimo Mont Blanc du Tacul, dolazimo do Col du Maudit. Predstoji najteži dio naše avanture – strm uspon na greben Mont Maudita. Zora počinje ruditи u daljinu, a vidici se otvaraju. Golemi seraci protežu se iznad staze kojom se krećemo. Navezi su se prorijedili, a mi se približavamo najstrmijoj točki i najopasnijoj dionici koju treba ispenjati – zaleđenoj strmini nagnutoj i do 60 stupnjeva. Srećom, sa stijena iznad nas spušteno je uže dugačko tridesetak metara po najzaledenijem dijelu puta pa se možemo za nj pridržavati lijevom rukom, dok se desnom penjemo s pomoću cepina. Treba ići polako i oprezno jer bismo se u slučaju poskliznuća strmoglavili u provaliju niz dugu, strmu padinu. Opasno je i strah je prisutan, no prolazimo taj dio puta bez ijedne pogreške. Četvero planinara koji su bili iza nas odustaju i vraćaju se istim putom prema domu.

Nakon najstrmije dionice dolazimo na vršni dio, s kojeg se otvara prekrasan vidik na vrh Mont

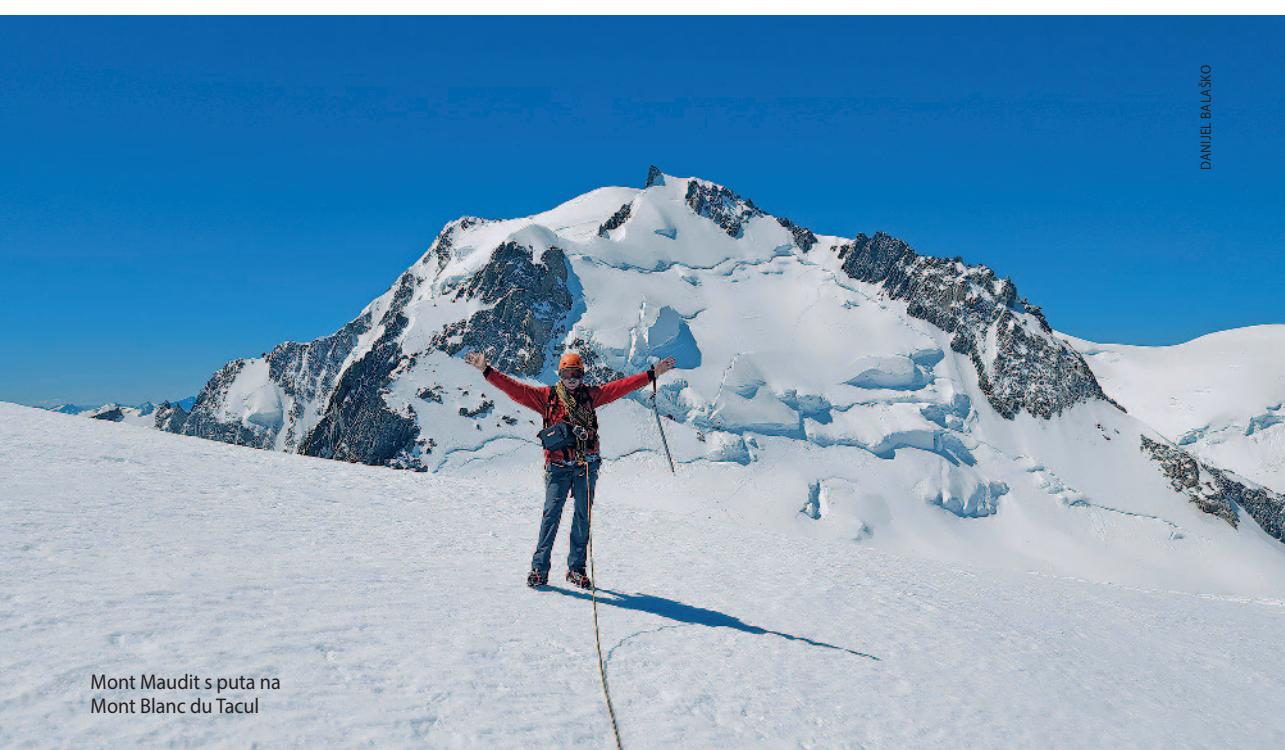
Blanca. Dolazimo na Col de la Brenva, gdje nam se s lijeve strane pokazuje vrh Mont Maudita (4465 m) i velika snježna strmina koja vodi do njega. Iako znam da ćemo izgubiti mnogo vremena i snage ako se uspnemo i na njegov vrh, ipak nago-varam Romea na to jer nam je tako blizu, a čini mi se da imamo i dovoljno vremena. Uspjeli smo – još jedan četiritisućnjak u našoj kolekciji!

Na vrhu Mont Maudita vrlo je malo mjesta, jedva toliko da mogu stajati dva čovjeka. Vidici su fantastični, pogotovo se lijepo vidi Mont Blanc, kao na dlanu. Silazimo na Col de la Brenva. Slijedi strm uspon po Mur de la Côte te dug završni uspon Petits Mulets. Na tom dijelu puta teško dolazimo do daha, noge su već teške, a disanje ubrzano. Zrak je sve rjeđi pa se češće kratko odmaramo. Iscrpljeni stižemo na vrh velike snježne kupole Mont Blanca (4810 m). Oduševljeni smo, teško nam je povjerovati da smo stvarno ovdje gore, pomalo se čini kao neki lijep san.

Vrijeme je sunčano, bez ijednog oblačka, s laganim vjetrom, jednom riječju idealno za uživanje. Vidljivost je odlična, vidik puca daleko pa se mogu prepoznati brojni alpski masivi i njihovi vrhovi – Matterhorn, Dufourspitze, Lyskamm,

Mont Maudit s puta na
Mont Blanc du Tacul

DANIJEL BALAŠKO

Uspon na najviše vrhove Alpa velik je uspjeh za HPD »Bilo«, a dakako i za nas dvojicu. Prešli smo na tom putu preko dva velika ledenjaka, uspeli se na Aiguille du Midi, Mont Blanc du Tacul, Mont Maudit i Mont Blanc te se naposljetku spustili u dolinu putom preko Goutera i kuloara smrti

Weisshorn, Gran Paradiso itd. Na vrhu je mnogo ljudi, barem tridesetak. Odmaramo se tričetvrt sata, uživamo na vrhu, poziramo i fotografiramo.

Silazimo rutom Goûter. Hodajući po uskom grebenu nastojimo biti oprezni i pažljivi zbog velikog umora nakon mnogo sati teškog uspona. Kod skloništa Vallot na 4362 m susrećemo dvojicu planinara iz susjedne BiH koji već drugi dan pokušavaju doći na vrh. Prvi im dan nije uspjelo zbog slabosti prouzročene visinskom bolesti. Malo čavrlijamo, oni nas pozivaju k sebi na atraktivne vrhove u BiH, a mi njima želimo sreću i uspješan uspon na Mont Blanc.

Spuštamo se dalje do planinarskog doma Goûter (3815 m). U njemu vlada velika gužva iako noćenje stoji vrtoglavih 80 eura. Potrošili smo svu hranu pa naručujemo tjesteninu za 15 eura, pijemo pivo za 8 eura i kupujemo vodu za 6 eura. Ne zadržavamo se dugo, već krećemo dalje prema dolini. Cilj nam je doći do planinarskog doma Tête Rousse (3167 m) i tamo prenoći. Na putu donle treba se još spustiti opasnim kuloarom

smrti (Grand Couloir), gdje su se događale brojne nesreće. Taj strmi kuloar između stijena opasan je jer u njemu vreba kamenje što pada uslijed porasta temperature ljeti i topljenja snijega u višim

Prizor s klasične Goûter rute

DANIEL BALÁSKO

Rogati domaćin

dijelovima. Topljenjem snijega i leda nastaju bujice koje nose krušljivo kamenje, a ono se može obrušiti na planinare. Ne treba riskirati, već pričekati da naleti kotrljajućega kamenja prestanu, a onda brzo, ali bez panike, pretrčati s jedne na drugu stranu kuloara.

Oko 19 sati napokon dolazimo u dom Tête Rousse. Ukupno smo taj dan prošli 1300 metara uzbrdo i 1700 metara nizbrdo. Za nama je 17 sati hodanja na visini od 4000 metara. Mjesta za noćenje u domu nema pa nam je ponuđeno da spavamo na podu blagovaonice. Dakako, to smo objeručke prihvatali premda i takvo noćenje treba platiti po punoj cijeni.

Sutradan stižemo do Nid d'Aigle (2372 m), tramvajem se vozimo do žičare Bellevue i njome se spuštamo u naselje Les Houches. Uzimamo autobus, koji je nevjerojatno jeftin naspram svega ostaloga (samo 1,5 euro, a ima barem deset stanica do Chamonixa). Slijedi odmor u Chamonixu, spavanje u udobnom krevetu i sutradan sretan povratak u Koprivnicu.

Uspon na najviše vrhove Alpa velik je uspjeh za HPD »Bilo«, dakako, i za nas dvojicu. Osim toga, izveli smo priječenje s jedne strane doline iznad Chamonixa na drugu. Na tom smo putu prešli preko dva velika ledenjaka, uspeli se na Aiguille du Midi, Mont Blanc du Tacul, Mont Maudit i Mont Blanc te se naposljetku spustili u dolinu putom preko Goûtera i »kuloara smrti«. Bilo je to iskustvo koje ćemo pamtitи cijeli život.

Rijeka L'Arve u središtu Chamonixa

DANIEL BALÁSKO

Slovački izazovi: Visoke i Niske Tatre

Helena Tudik, Osijek

Slovačke se planine odlikuju posebnom slikovitošću. Hrvatski ih planinari rijetko, ali rado posjećuju. Najprvilačnije su svakako Visoke Tatre, planinski lanac koji se prostire na granici Slovačke i Poljske, no ništa manje nisu zanimljive ni Niske Tatre, koje se nalaze južno od Visokih. Visoke i Niske Tatre dijeli dolina rijeke Váh.

Glavni dio Visokih Tatri sa svim najvišim vrhovima nalazi se u Slovačkoj. Najviši vrh je Gerlachovský štít, visok 2655 metara. U turističkim vodičima ističe se da u Visokim Tatrama žive brojne rijetke i endemske životinske i biljne vrste. Ima tu i velikih životinja, kao što su medvjed, ris, kuna, vuk i lisica. Područje je najviše poznato po zimskim sportovima. Najveća su i najpoznatija skijališta Štrbské Pleso, Starý Smokovec i Tatranská Lomnica.

Vijenac Tatri prostire se u smjeru zapad-istok u dužini od 80 kilometara i pokriven je gustom šumom. Najveći dio Niskih Tatri zaštićen je od 1978. kao nacionalni park (Národný park Nízke Tatry – NAPANT). Najviši dijelovi Niskih Tatri

nalaze se u zapadnom dijelu, srednji dio je mnogo niži, dok se prema krajnjem istoku gorje opet izdiže. Najviši je vrh Ďumbier (2042 m). Na krajnjem istoku nalazi se vrhunac Kráľova hoľa, visok 1946 metara.

Naš je cilj bio planinarenje po Visokim i Niskim Tatramama. Putovanje započinjemo s uobičajenog mjesta, odakle krećemo na sve naše izlete. Ugodaj je dobar, ugodan, opuštajući. Vode nas predsjednik našeg društva Miro Mutter i poznati daruvarski planinari Julius Kolaček i Slavko Pokorný. Naše je prvo odredište Škutovački dom nadomak mjesta Liptovská Osada. Nakon cijelodnevног putovanja, na cilj dolazimo u vrijeme večere. Zahvalni smo simpatičnoj domaćici na prvoj kuhanoj hrani toga dana i besplatnom piću dobrodošlice. Zadovoljni smo i smještajem jer na svake četiri osobe dolazi kupaonica, što je prava raskoš za nas planinare, navikle na znatno lošije uvjete.

U pondjeljak prijepodne upoznajemo grad Ružomberok, gdje nabavljamo hranu i vodu za

sljedeće dane. Grad ima tridesetak tisuća stanovnika, a nalazi se na rijeci Váh koja je, uz Dunav i Hron, jedna od najvećih u Slovačkoj. Grad ima svoj šarm, čist je i uredan.

U blizini, na cesti prema Banskoj Bistrici, skijaško je središte Donovaly, koje je naše ishodište za uspon na vrh Zvolen (1402 m). No, tu nas dočekuju iznenadna kiša i grmljavina, a vučnica ne radi. Čekamo neko vrijeme neće li vučnica proraditi. Slijedi kratka »šetnja« po pljusku tek da protegnemo noge, a kada je postalo jasno da vučnica neće proraditi, odustajemo od uspona i odlazimo u Bansku Bistrigu. Tamo nas, dakako, čeka lijepo i sunčano vrijeme. Na trgu se slikamo kod spomenika sv. Marije, razgledamo vrlo lijepo uređen vodoskok, a zatim i spomenik vojnicima poginulim pri oslobođanju Sovjetskog Saveza i Čehoslovačke (pravo čudo za nas). S druge strane trga vidimo put prema crkvi sv. Barbare. Na turističkim informativnim pločama čitamo da je grad u vrijeme dok je većina kuća bila građena od drveta gorio nekoliko puta. U najvećem požaru sačuvan je drveni oltar sv. Barbare, koji jedini nije izgorio.

Sutradan je pred nama uspon na vrh Krivanj (Kriváň; 2492 m), nacionalni ponos Slovaka. Iz Liptovske Osade vozimo se najprije uz veliko jezero Liptovská Mara. Izlet počinjemo iz mjesta zvanog Tri Studničky (1140 m). Uspon traje četiri sata, a budući da često zastajemo radi odmora,

i duže. U donjem dijelu put bi nas vodio kroz borovu šumu, ali ona je stradala 2002. u vremenskoj nepogodi. Tada je na ovom području uništeno čak 120 hektara šume. I sada uza stazu ima mnogo slomljenih stabala, a ponegdje leže i čitava stabla s iščupanim korijenjem. Prilično žalosna slika. Kako se uspinjemo, stradalu šumu postupno zamjenjuje klekovina, a iznad toga pojasa teren je kamenit. Kamen je zelen od lišaja, što krajoliku daje poseban čar. Kameni blokovi su veliki, zaobljenih bridova, nimalo nalik našem velebitskom, biokovskom, dinarskom, a niti slovenskom alpskom kamenu.

Uspon je težak (ili smo mi malo »zahrđali«). Vrijeme nas služi. Veći dio uspona bili smo u magli. Dolazimo do sedla odakle je samo sat vremena do vrha. Na sedlu nas čeka sunce, a i vrh se polako oslobađa oblaka. Nastavljamo uspon, kamenje je sve veće i veće, a u vršnom dijelu prelazi u kamene ploče uz koje se veremo gotovo okomito.

Na vrhu nam se vidik sasvim otvara samo na jednu, sjeveroistočnu stranu, ali i to je dovoljno da vidimo veličanstvenost krajolika. Ne žurimo se dolje. Uz velik oprez prelazimo najopasniji dio silaza i skupljamo se na sedlu. Priličan broj sati treba nam za silazak na jezero Štrbské pleso i skijaško središte na 1347 metara. Tu se sastajemo s malim dijelom društva koji je odabrao lakšu turu i zajedno se vraćamo u Škutovački dom.

Srijeda je rezervirana za uspon na dva najviša vrha Niskih Tatri, Chopok i Ďumbier. Opet rano ustajanje, a zatim vožnja autobusom do žičare. »Sedežnica«, potom vlakić, pa gondola omogućuju jednostavan pristup do vrha Chopoka (2024 m). Naime, poslije svih tih žica treba tek desetak minuta do vrha. S njega silazimo sat vremena blago na Demänovské sedlo (1756 m). Staza je uređena, kamenita, lakša od one kojom smo hodali dan prije. Tu započinjemo uspon na vrh Ďumbier (2046 m). Staza je zanimljiva, ima malih serpentina, potoka, grmlja i prekrasnoga šumskog hлада. Put se na tom dijelu ublažava i postupno vodi na meko šumsko tlo, uz visoku paprat pored nas. Nailazimo na naše hodače koji su odabrali lakšu turu. Konačno se svi ukrcavamo u autobus, koji nas vozi na još jednu ukusnu večeru, zabavu i noćenje.

Nakon Niskih Tatri vraćamo se Visokima. Želimo proći veliku dionicu Tatranske magistrale. Autobus nas dovozi do Starog Smokovca (985 m), odakle nas vlak diže na Hrebienok (1285 m). Govore nam da je staza duga i prilično teška, ali već smo se malo rashodali pa sa zadovoljstvom krećemo ususret novim izazovima. Put vodi od istoka prema zapadu južnom stranom Visokih Tatri, tako da nam se s desne strane nalaze planine, a s lijeve mjesta, sela i zaselci, aiza njih livade

SANJA BOLEJVAC

Zasluzeni odmor

i polja, dok se u daljini plave brežuljci. Djeluje prilično idilično.

Pod nogama nam je opet kamen. Blago se dižemo i spuštamo, pa opet uspinjemo. Na prvo odmorište nailazimo nakon dva i pol sata hoda. To je Sliezsky dom (1670 m). Sagrađen kao planinarski dom, ali je dograđen i prenamijenjen u hotel. Tu se, međutim, nalazi i baraka namijenjena planinarama. U njoj se zaustavljamo radi pića, kave i vode. Prekrasno se vide slap i jezero pored doma.

Nedugo potom nailazimo na još jedan slap, s plićim jezerom, gdje se zaustavljamo radi osvježenja i razgledavanja. To je Batizovské pleso (1884 m). Putem povremeno gledamo vrhove Lomnický štit i Gerlachovský štit. Dolazimo do najviše točke puta, a zatim se spuštamo na sedlo pod Ostravou (1966 m) te u zavojima razmjerno naglo silazimo na Popradské pleso (1494 m). Pred nama je još sat hoda do Štrbskog Plesa. Vrijeme nas dobro služi cijelo vrijeme: sunce se smjenjuje s oblacima pa je ugodno hodati. Kiša nas ipak hvata u samom Štrbskom Plesu, ali tu i završava naše hodanje pa nam to nije nevolja.

Petak je turistički dan. Već smo se pomalo zaželjeli civilizacije. Prijepodne napuštamo liptovsku i odlazimo u oravsku regiju (uz rijeku Oravu). Posjećujemo etnoselo u Zuberecu, a poslijepodne oravski zamak iz 13. stoljeća. Najstariji dio zamka nalazi se na vrhu stijene, a kasnijim je dogradnjama proširen prema dolje. Dvorac je dojmljiv izvana jer je skladno stopljen sa stijenom, ali

SANJA BOLEJVAC

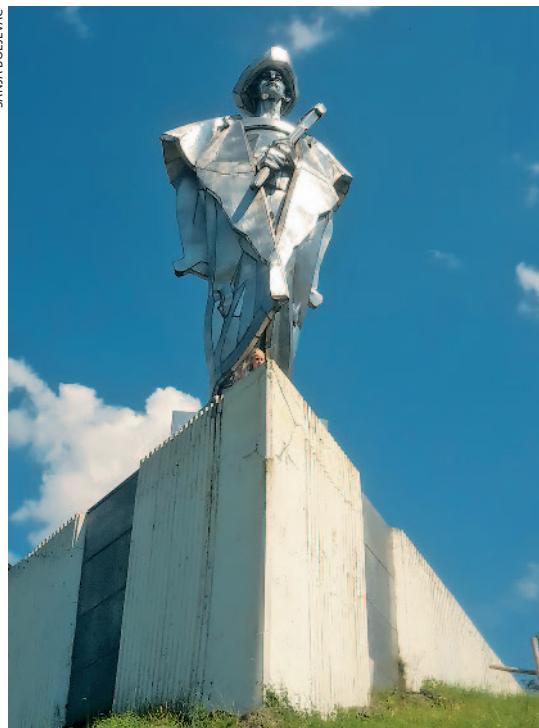

iznutra je pomalo jezovit, tako da nije čudo što se prvi film o Drakuli 1922. snimao baš ovdje.

Posljednji dan rezerviran je za Malu Fatru i njene najviše vrhove. Iz doline Vratna (750 m) podižemo se žičarom na 1500 m i za desetak

minuta uspona dolazimo na raskrižje odakle su nam svi ciljevi na pola sata hoda: na desnoj strani Veliki Krivanj (1709 m), na lijevoj Chleb (1646 m), a ravno se lagano spušta put za planinarsku kuću pod Chlebom (1495 m). Prvo se uspinjemo na Veliki Krivanj, zatim na Chleb, a izlet zaključujemo posjetom kuću pod Chlebom. Ture su izletničke, družina opuštena i raspoložena, okoliš i vidici prekrasni, staze ugodne za hodanje. Tu nema velikoga kamenja. Okupljamo se kod žičare jer nam još predstoji odlazak u mjesto Terchovu, gdje se nalazi spomenik slovačkom junaku Janošiku. On je slovačka inaćica Robina Hooda. Već smo pri dolasku vidjeli svijetli spomenik načinjen od metalra, no odabirem obilazak mini zoološkog vrta u okviru tamošnjega zabavnog parka. Sve same domaće životinje, vrlo ljupko, primjereno maloj djeci.

Po dolasku u Škutovački dom večeramo i pakiramo stvari za povratak. U nedjelju smo zahvalni organizatoru i vozaču što smo već u 17 sati u Osijeku jer je za mnoge ponedjeljak radni dan. Hvala vodičima Miri Mutteru, Julijusu Kolačeku i Slavku Pokornom, kojeg već godinama donekle poznajem s naših slavonskih izleta i veselica, a sad ga prvi put upoznajem kao izvrsnog vodiča. Svakako, izlet u Visoke i Niske Tatre ispunio nas je novom ljubavlju za planine i planinarenje, a uspomene iz Slovačke još će se dugo rado prepričavati.

Spomenik slovačkom junaku Janošiku

Na Maglić preko Trnovačkog jezera

Željko Vinković, Bjelovar

Provesti dio godišnjeg odmora u planini nesumnjivo je dobra odluka. Moja životna suputnica Dijana i ja uspješno provodimo tu zamisao u djelo već nekoliko godina. Početkom godine nismo još znali kamo ćemo ljeto, iako je mene srce opet vuklo prema Prokletijama. Manji smo dio Prokletija lani obišli iz doline Grebaje pa mi se činilo zgodnim ove godine posjetiti ih iz doline Ropojane. Međutim, kako se bližilo ljeto, sve je više prevladavala zamisao o posjetu Magliću. Ne zbog toga što je ta planina, visoka 2386 metara, najviša u Bosni i Hercegovini i jedna od lijepih u Crnoj

Uspom s
Trnovačkog
jezera prema
vrhu Maglića

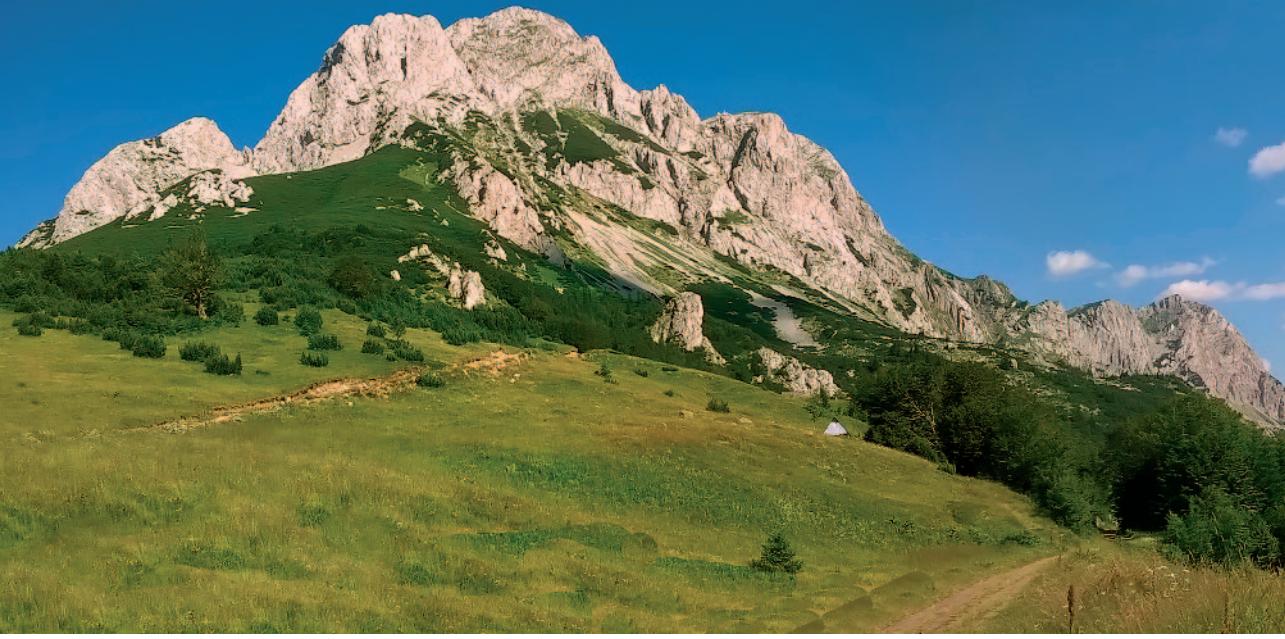
ŽELJKO VINKOVIC

Gori, već zato što se usput može vidjeti i Trnovačko jezero, sa svojom zapanjujućom zelenoplavom vodom.

Automobilom se prilazi iz Tjentišta. Tamo je sjedište Nacionalnog parka

ŽELJKO VINKOVIC

Panoramski
snimak Maglića

Sutjeska, najstarijega i najvećeg nacionalnog parka u Bosni i Hercegovini, proglašenog 1962. Budući da je uska asfaltirana cesta postajala sve lošija, razveselila me nakon nekoliko kilometara rampa pored koje se naplaćuje ulaznica u Park. Pomislio sam da će cesta dalje biti bolja, no prije nego što nam je nadzornik naplatio pet konvertibilnih maraka po osobi i još tri marke za auto, pokušao nas je razuvjeriti od nakane da nastavimo automobilom. Preporučio nam je da auto ostavimo na sigurnom mjestu u blizini (koje nam on može preporučiti) i pola sata, najviše jedan sat, pričekamo kombi kojim uz povoljnu cijenu možemo sigurno doći do Prijevora. Uvjerljivost prijedloga pojačao je činjenicom da je prije dva sata jedan kombi probio karter i da je šlep vozilo otišlo po njega.

Ipak smo nastavili automobilom, doduše, spremni prihvatići njegov prijedlog procijenimo li da se dalje ne može. Makadam je na nekim mjestima bio »ubi bože«, ali je podloga kamenita i sredina ceste nije izbočena pa se vožnjom malo bržom od puževe moglo napredovati a da podnožje automobila ne zapinje o kameне. Pitali smo se zašto nitko ne popravlja

cestu, a pogotovo Nacionalni park, jer se po takvom makadamu svakodnevno uništavaju i njihova vozila.

Nakon pet kilometara iscrpljujuće vožnje i jednoga kritičnog mjesta, iznenada se, ni usred čega, pojavio asfalt na Dragoš sedlu. Tamo je golemo asfaltirano parkiralište s kojeg se za desetak minuta dolazi do uređenog vidikovca s predivnim vidikom na prašumu Perućicu, najočuvaniju i najveću u Europi. Nalazi se u samom srcu Parka, gdje je strogo zabranjena bilo kakva intervencija čovjeka. Posebno se dobro vide 70 metara visok slap Skakavac i, dalje u pozadini, obronci Volujaka i Zelengore.

Od parkirališta dalje cesta nije ništa bolja pa kad sretnete još i tri kamiona natovarena trupcima te se vraćate do proširenja kako biste se mimošli s njima, nije ni čudo da za 7,5 kilometara treba više od sat vremena.

Bilo je već kasno popodne kad smo stigli na Prijedor (prijevoj visok 1668 m). Ostali smo zatečeni zlatnožutom bojom zapadne strane Maglića, obasjane suncem na zalasku. S Prijevora na Maglić vode dva puta: strmiji, penjački, koji ostavljamo za neka druga vremena, i ugodniji, preko Trnovačkog jezera. Ponijeli smo

opremu za nekoliko dana i krenuli prema jezeru (oko sat i pol hoda).

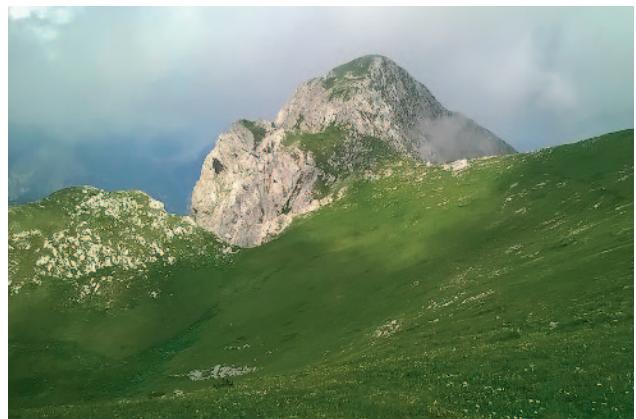
Srcoliko Trnovačko jezero u kotlini je, na visini od 1514 metara, između vrhova Maglića, Bioča i Volujaka. Jedan je od glavnih simbola regionalnog parka »Piva«. Prema pravilniku toga parka, svaki je posjetitelj obvezan evidentirati se i platiti jedan euro. Predviđena je i dnevna naknada od 1,5 eura po osobi za kampiranje te još 5 eura za loženje vatre na predviđenim ložištima, za što se dobiju priredena drva. Regionalni park »Piva« uposlio je radi opskrbe i naplate djelatnika koji boravi na jezeru od proljeća do kasne jeseni. No, kad smo upoznali Miloša, shvatili smo da je on mnogo više od evidentičara i blagajnika. On savjetuje o usponima i skrbi se da posjetitelji ne ostavljaju smeće, ali i rado u svojoj kućici ugosti došljake te ih počasti kavom i rakijom pripovijedajući zanimljivosti o svom kraju. Jednostavno rečeno, skrbi se o svim pojedinostima potrebnima da bi se svaki posjetitelj jezera osjećao ugodno i sigurno. Istinski je domaćin, a istovremeno vrlo savjesno obavlja svoju dužnost.

Posjetitelji se za lošeg vremena mogu smjestiti u kući koju je vrijedni Miloš sam

izgradio te je iz godine u godinu dotjeruje. Kaže da mu u radu brže prolazi vrijeme. Svoju je kreativnost, osim radeći na kućici, pokazao i izradom brojnih klupa i nadstrešnica oko jezera. Pri dolasku smo ga zatekli kako vadi kamenje kojim će poravnati stazu ispred kuće.

Staza za Maglić vodi nas oko jezera više od polovice njegova obima, a zatim nedavno prokrčenom stazom u bukovu šumu. Za dvadesetak minuta izlazi se iz šume na strm sipar, gdje je potreban osobit oprez, a napose pri silasku. Uspinjući se cik-cak tim siparom treba doći do tristometarske travnate padine koja doseže sam greben. Ta zelena,

Vidik prema najvišem vrhu Bosne i Hercegovine

Mjesto gdje su
još samo oblaci
iznad nas - na
vrhu Maglića

travnata padina, išarana stazicama
između stijena, ostavlja najjači dojam.

Do prijevoja na vrhu travnjaka (2148 m) trebalo nam je sat i pol. Dočekao nas je neugodan vjetar, ali i zadviljujući vidik na masivnu dugu gredu Volujaka. Lijepo je gledati odsjaj jezera okruženog stijenama, jarugama, travnatim padinama i siparima. Pred nama se prikazao Carev dol, gdje je izvor koji prema riječima domaćih ljudi nikad ne presušuje. Nailazimo na krave na ispaši. Miloš nas je zamolio da ih prebrojimo kako bi to javio vlasnicima u selu. Namjerno nam nije rekao njihov broj. Nabrojali smo ih šesnaest i poslije saznali da su bile sve na broju.

Nastavljamo po travnatim hrptovima i tjemenima. Do vrha će nam trebati još jedan sat ugodnog hoda. Staza vodi na sjever preko pašnjaka prekrivenih šarenim cvijećem. Uspon postaje sve blaži pa se možemo posvetiti vidiku, koji je

sve širi i ljepši. Prelazimo i preko crnogorskog vrha Maglića, koji je dva metra viši od bosanskoga. Vršna točka označena je hrpom kamenja u koju je zaboraden suhi štap. S crnogorskog se Maglića lijepo vidi greben i završni uspon na bosanski Maglić, koji se činio zahtjevnijim nego sad, kad smo mu došli bliže. Malo zahtjevniji, oštiri, ali kratak dio staze treba još proći nadomak samome vrhu. Vrh je prostrana zaravan na koju može stati stotinjak ljudi. Poglede s vrha najviše privlače osobiti oblici reljefa na Bioču, Trzivki, Trnovačkom Durmitoru i Volujaku. Da nije oblačno, vidjeli bismo zasigurno i daleke vrhove Durmitora.

Na Trnovačko se jezero vraćamo istom stazom, a zatim se spuštamo do parkirališta. Nakon spuštanja autom u Tjentište iskoristili smo preostalo vrijeme za posjet spomeniku borcima palima u bitki na Sutjesci. Bio je to lijep i nezaboravan izlet.

Od Olimpa do Jakupice

Snježana Poljak i Višeslav Turković, Požega

Olimp je jedna od najpoznatijih planina na svijetu. Nalazi se u grčkoj pokrajini Tesaliji, a njezin najviši vrh Mytikas ujedno je najviši vrh u Grčkoj. Ime Mytikas na grčkome znači »nos«.

Olimp je poznat po bogatoj flori od oko 1500 biljnih vrsta, od čega su 23 endemske. Najviša je i najljepša grčka planina, a budući da predstavlja i netaknuto prirodu, od 1983. je pod zaštitom UNESCO-a. Planina je i nacionalni park.

Prema grčkoj mitologiji, Olimp je dom dvanaestero olimpijskih bogova. To su Zeus, Hera, Posejdon, Ares, Hermes, Hefest, Afrodita, Atena, Apolon i Artemida. Nikad ih nije bilo više od dvanaest, a izmjenjivali su se još i Heba, Helije, Hestija, Demetra, Dioniz, Had i Perzefona. Kad je Geja rodila Titane, rabili su grčke planine kao tronove jer bijahu ogromni, a vrhovni Kron sjedio je na Olimpu. Dom vrhovnoga grčkog boga Zeusa bio je vrh Skolio (2912 m), a ne mitski Mytikas (2918 m).

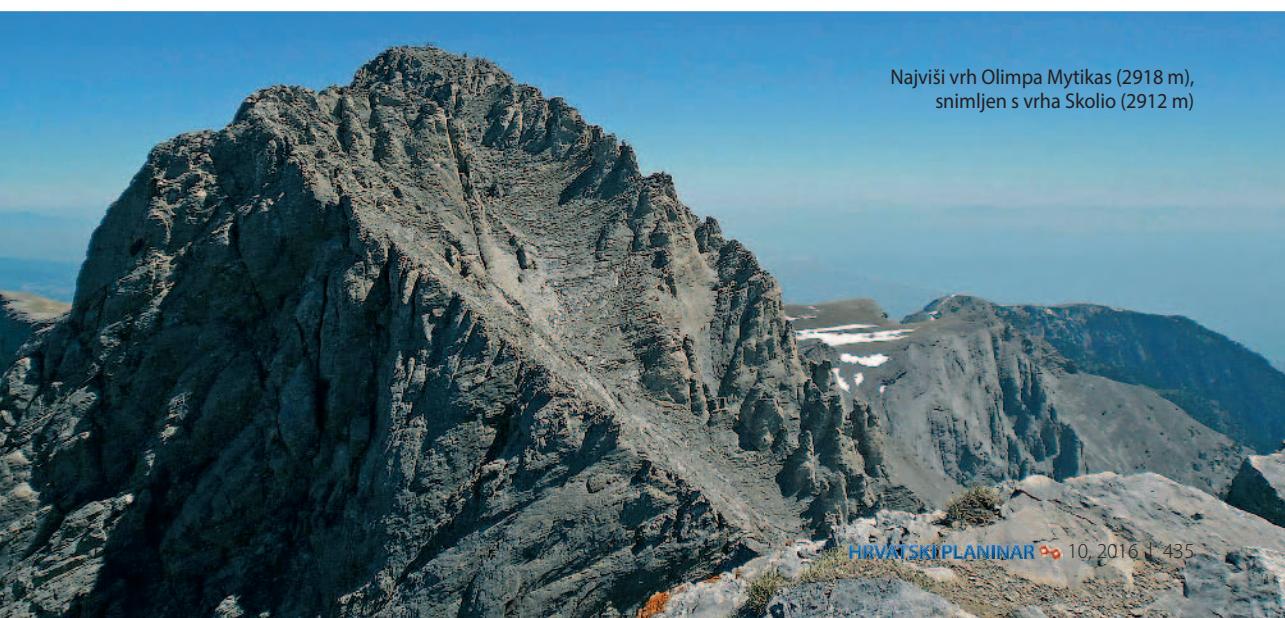
Prvi zabilježeni pokušaj osvajanja Olimpa zbio se 1862. Istraživač Heinrich Bart nije se tada uspio popeti na vrh. Ljudska je nogu na vrh Olimpa kročila tek 2. kolovoza 1913., a u ekspediciji su bili Grk Christos Kakalos iz Litohorona te Švicarci Frédéric Boissonnas i Daniel Baud-Bovy.

Stari su Grci vjerovali da se na Olimpu nalaze kristalne palače u kojima bogovi žive. Ulaz u Olimp bila su velika vrata od oblaka. Palače su sagradili Titani Kiklopi, a umjetničke je predmete i sprave načinio i iskovao Hefest. Zeusove i Herine odaje bile su na južnoj strani Olimpa, odakle su mogli vidjeti Atenu, Tebu, Spartu, Korint, Arg i Mikenu. Na sjevernom kraju, prema Makedoniji, nalazile su se kuhinja, prostorija za gozbe, oružarnica i radionice. U sredini su živjeli ostali bogovi. Postojale su prostorije i za ostala božanstva, a i svojevrsni zoološki vrtovi gdje su bogovi čuvali svoje svete životinje. Bogovi su na Olimpu živjeli, spavali, sudili te se hranili ambrozijom i nektarom, dok ih je zabavljao Apolon svirajući na liri.

Planina je očito privlačila pozornost od davnina, a privukla je i nas pa smo ljetos i mi poduzeli izlet na nju. Prethodile su silne pripreme i barem stotinjak razmijenjenih e-mailova naših vodiča s putnicima o tome što ne ponijeti (od fena do štapova, pojasa, kaciga...). Četrdeset i šest planinara, uglavnom članova HPD-a »Sokolovac« iz Požege, bilo je naposljetku spremno za putovanje do Grčke i Olimpa.

Putovanje je zamišljeno kao posve planinarski izlet: dva dana planinarenja i četiri vrha, a ostale dane provodimo u autobusu i putovanju.

Najviši vrh Olimpa Mytikas (2918 m), snimljen s vrha Skolio (2912 m)

Od mora do planine

Na put krećemo iz Požege, sa staroga autobusnog kolodvora i putujemo cijelu noć kroz Hrvatsku i Srbiju. Budući da su stanke za odmor bile nakon svaka dva do tri sata, putovanje je bilo prilično ugodno. U ranim jutarnjim satima stižemo u Makedoniju. U Skoplju nam se pridružuje vodič Živko Temelkoski, te s njim nastavljamo put prema graničnom prijelazu Bogorodici. Iznenaden je našom brojnošću, a osobito udjelom mladih planinara.

S dolaskom u Grčku, autobusom se proložio uz dah, a nisu ostali ravnodušni ni naši vodiči – pred nama se otvorio vidik na Egejsko more. Iako u planu puta nije bilo predviđeno kupanje u moru, tome je ipak bilo teško odoljeti. Dobili smo »zeleno svjetlo« – dopuštenje za kupanje od samo sat vremena. Autobus se zaustavio u gradiću Litohorona, a euforično traženje kupaćih gaća i kostima po putnim torbama izazvalo je velik nerед, kojeg osim vozača nitko nije bio svjestan.

Po izlasku iz autobusa dočekuju nas paklena vrućina i užaren pijesak. Tim smo si više dali oduška i sat vremena plutali na vodi maštajući o tome kako bi najbolje bilo ovdje i ostati. Naime, znali smo što nas čeka: naporan put na visokih plus 40. No, sve što je lijepo kratko traje, pa tako i naše kupanje. Vraćamo se u autobus i nastavljamo put. Vozimo se kroz prekrasan brdovit i šumovit kraj, stalno se uspinjući prilično uskom cestom.

Posljednja su stanica do koje dolazimo autobusom Prioni (1100 m). Iz tog mjesta, 18 km iznad gradića Litohorona, počinje uspon na vrhove Olimpa. Na Prionima se pozdravljamo sa svojim vozačima, koji nas pomalo gledaju s nevjericom, ali i poštovanjem, možda i pritajenom mišlju: »Ma što vam to treba?!«

Punimo boce vodom, u ruksake pakiramo stvari potrebne za dva dana na Olimpu te krećemo uzbrdo. Živko nam objašnjava težinu staze, pri čemu još jednom bacamo pogled na kartu.

Slijedimo Živka. Hodamo jednolično i odmjeno. Staza je naporna i duga, stepenasta i isprepletena korijenjem drveća, kamenjem i popucalim trupcima. Po takvoj stazi, u neprestanom usponu, s teškom prtljagom i nakon neprospavane noći u autobusu, trebaju nam četiri sata hoda. Naravno da ima i onih »pretovarenih«, ali ima i mladih snaga koje nesebično priskaču u pomoć noseći opremu drugima.

Kolona se prilično razvlači. To smo i očekivali, zbog veličine skupine i različite kondicije planinara. Uobičajeno je da uspon na vrhove Olimpa traje dva dana. Stoga prvi dan pješačimo od Priona do planinarskog doma na 2100 metara. Već nakon sat vremena pogledom tražimo naznake cilja. Na trećini puta dočekuju nas izvor i sjenica za odmor. Trećini!? Preumorni smo za još dvije trećine, ali što je tu je, moramo dalje! Važno je stići do 20 sati jer poslije toga u domu više ne primaju na noćenje – zakasnimo li, ništa od noćenja u domu.

U dom se ne smije ulaziti u cipelama pa gojzericice zamjenjujemo papučama ili japankama. Ako ih slučajno nemate, ništa za to – dobit ćete ih u domu, kao i deke i jastuke. Susrećemo mnogo planinara iz raznih zemalja. Imamo plaćeno spavanje bez hrane, ali nije nam žao odvojiti nekoliko eura za lokalne specijalitete, pogotovo za grčku salatu serviranu u prekrasnim bojama i uredno složenu od redova domaće rajčice, krastavaca, tvrdog sira, maslina i kolutova luka.

Nalazimo se na 2100 metara pa nas čudi što se mnogo toga može kupiti i što ničega neće nedostajati. Zamislite da vam se radno mjesto nalazi na usponu od četiri sata hoda! Zbog praktičnih razloga, uobičajeno je radno vrijeme zaposlenika u domu 40 dana. Četrdeset dana na Olimpu! Zatim odlaze kući na desetak dana, nakon čega se vraćaju. Neizmjerno su im važni i korisni – konji. Sve što se koristi u domu, stiže na konjima, od materijala za uređenje kampa, do hrane. I danas konji sa samaricama dan i noć idu gore-dolje noseći teret bez ljudske pratnje. Znaju put jer postoji samo jedna staza. Uza stazu su postavljena upozorenja za planinare da paze na konje jer se mogu pojaviti u svakom trenutku, trčeći s teretom po uskoj stazi. U kampu postoje čak i tuš-kabine, struja i topla voda. Iako je taj dan nije bilo, ipak je sve što smo dobili bilo i više nego što smo očekivali.

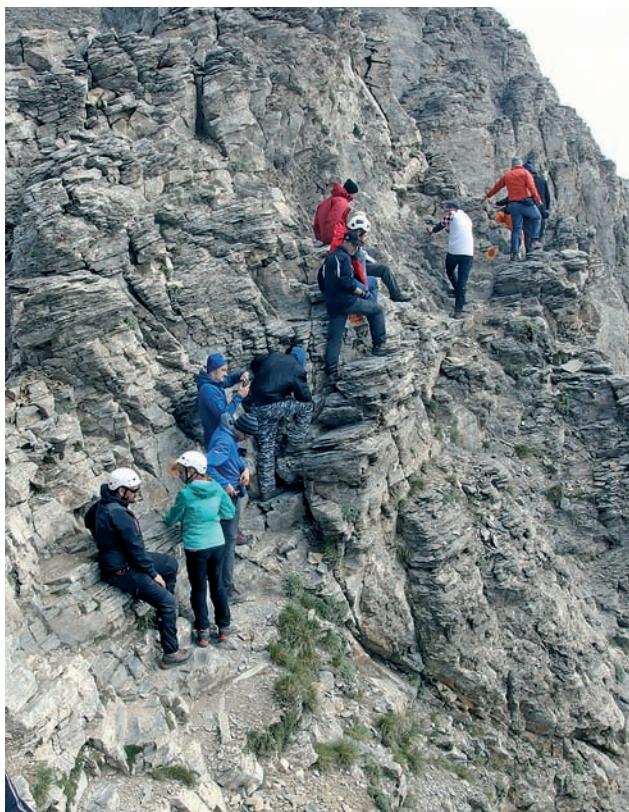
Prvi je dan za nama. Što nas čeka sutra?

Mytikas na dlanu

Uspon na vrhove Olimpa započinjemo s prvim zracima sunca, već oko 6 sati, kada se pale svjetla u kampu. Pripreme se odvijaju u potpunoj tišini. Jutarnji vidik iz kampa prema Egejskom moru i najljepši izlazak sunca daju nam dodatnu snagu i povod za snimanje selfija.

Do vrha ima tri do tri i pol sata uspona. Krećemo se u tišini, koračajući iza vodiča Živka, a prati nas ugodno vrijeme i rano jutarnje sunce.

Ulazna vrata u kristalne palače u kojima žive starogrčki bogovi nisu ništa drugo doli stup od oblaka od kojeg se ne vidi sam vrh planine. Na našem usponu kao da oživljavaju mitski bogovi – iznenada nas prekriva magla. Ne vidimo dalje od desetak metara, a počinje puhati i vjetar. Iznenadni vjetar postupno jača i postaje sve prodorniji, prolazi nam kroz kosti, i samo najhrabriji ne odjevaju vjetrovke, kape i rukavice. Kao da smo iznenađeni razljutili bogove ove svete planine, kao da traže žrtvu od nas. Nadam se da neće uzeti danak.

Najzahtjevniji dio uspona

Slavonski planinari na Mytikasu, najvišem vrhu Olimpa

Staze su dobro označene i uređene. Probijajući se kroz maglu i vjetar te prateći sipar, približavamo se Skali (2866 m). Susrećemo i druge, ali male skupine planinara. Kad smo se popeli iznad oblaka, ponovno su se otvorili vidici, koji su nas ostavili bez riječi. Postaje nam jasno zašto je ovo planina grčkih bogova. Izdignuli smo se na planinski vijenac oduševljeni vidikom. Na nekim stijenama ima snijega. Temperatura je oko 10 stupnjeva, ali praćena oštrim vjetrom čini se nižom. Po dolasku na Skalu, pogledavamo prema Mytikasu (2918 m). S punim poštovanjem gledamo se oči u oči, odmjeravamo snagu, fotografiramo se. Mytikas u pozadini, Mytikas u magli, Mytikas na dlanu...

Nakon kraćeg odmora odlazimo lijevo do vrha Skolija (2912 m). Nakon samo dvadesetak minuta uspona pozdravljamo vrhovnog boga Zeusa.

Istim se putom vraćamo na Skalu. Slijedi najteži dio puta. Treba se odlučiti tko ide na Mytikas, tko ima dovoljno hrabrosti i snage. Za taj je vrh potrebno dobro fizičko zdravlje i psihička stabilnost, dobre gojzerice, kaciga, naočale i rukavice. Dvadeset sedam planinara uspet će se na najviši vrh Olimpa. Odabrani se spuštaju strmom i uskom stazom u njegovo podnožje, gdje počinje uspon. Mukotrpan je i rizičan jer nema nikakve zaštite, ni sajli, ni klinova, ni užadi. Svaki je planinar prepušten sebi i svom društvu. Svatko ovisi o

svojoj snazi i vještini. Do vrha nam treba sat i pol. Penjemo se u tišini, usredotočeni na put. Stijena je krhkja, strma i opasna. Svatko pronalazi svoj način sigurnog penjanja. Nelagodu pojačavaju i pločice s imenima poginulih planinara. Nimalo ugoden osjećaj.

Veselje i fotografiranje neizbjegni su na najvišem vrhu Olimpa! Bogovi su nas nagradili. Našoj upornosti i hrabrosti uzvratili su osjećajem pobjede i moći. Na vrhu ostajemo oko pola sata, a onda slijedi povratak, koji je mnogo opasniji od uspona. Vodiči nas upozoravaju da budemo vrlo oprezni i izdržimo još malo, a da slavlje ostavimo za Skalu.

Nakon sat vremena dolazimo živi i zdravi na Skalu i slavlje može početi. Zdravice, skupne i pojedinačne fotografije s pogledom na Mytikas. Veselje je neizmjerno jer smo ostvarili glavni cilj svog putovanja. Na vodičima se vidi opuštenost, kao da im je pao kamen sa srca. Uglas su rezimiali: »Cilj ostvaren, svi živil!«

Slijedi povratak do planinarskog doma, a zatim silazak na Prione, gdje nas čeka autobus. Povratak i spuštanje, vrlo bolno za koljena, iscrpljuje nas do kraja. Kako li će samo prijati kava i pivo u Prionima!

Odlazimo do Kalambake, manjega grada u Tesaliji, u dolini rijeke Penej, oko 200 km od

Priona. Smještamo se u hotel s četiri zvjezdice, ispod samih Meteora. Umorni smo, ali zadovoljni. Gode nam smještaj, večera i tuširanje.

Veličanstvena Meteora

Jutro donosi nove izazove. Nakon doručka putujemo prema Makedoniji. Usput posjećujemo Metore i Veliki Meteoron.

Meteora (grčki: Μετέωρα, lebdeće stijene ili stijene obješene o nebo) skupina je grčkih pravoslavnih manastira izgrađenih na nepristupačnim kamenim liticama. Sive, glatke stijene tih litica djeluju veličanstveno i gotovo neprirodno; dosežu visinu i do 500 metara. Meteoru je nekada činila skupina od 24 manastira, a danas ih je preostalo samo šest (pet muških i jedan ženski). To su: Veliki Meteoron (Megalou Meteorou ili Metamorphosis), Varlam (Agios Varlaam), Sveti Stjepan (Agios Stephanos), Sveti Trostvo (Agia Triada), Sveti Nikola Anapausas (Agios Nikolaos Anapavas) i Rousanou (Agios Rousanou, Arsanou). Meteora je svjetska kulturna baština i na UNESCO-ovom je popisu od 1988.

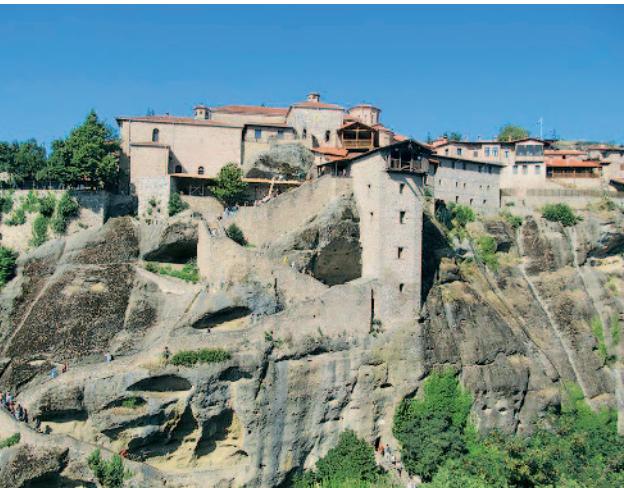
Ne zna se kada je osnovan prvi samostan u Meteori, ali se zna da su već u 11. stoljeću monasi pustinjaci počeli živjeti u spiljama i isklesanim nastambama u stijenama Meteore. Krajem 11. ili početkom 12. stoljeća osnovan je Skit Stagoi (mali

Uspon na Meteoru

pustinjački samostan) koji je bio smješten oko crkve Theotokos (Bogorodica). Njegovi se ostaci vide i danas. U 14. stoljeću prodrla je u Grčku otomanska vojska pa su monasi tražili mjesto gdje će biti sigurni. Pronašli su ga na nedostupnim kamenim stupovima Meteore, koji su se pokazali kao idealno utočište. Godine 1334. došle su izbjeglice sa svete gore Atosa, a s njima i monah Athanasios Koinovitis, koji je zajedno sa svojim duhovnim ocem Gregoriosom i četrnaest drugih redovnika utemeljio samostan Metamorphosis, današnji Veliki Meteoron. Nakon Metamorphosisa izgrađena su u sljedeća dva stoljeća još 23 samostana. Priča se, pa i vjeruje, da se Athanasios nije

Veliki Meteoron

mogao sam uspeti na okomitu stijenu, već ga je na nju donio orao. Pristup samostanima na vrhovima stijena bio je tada iznimno težak i opasan. Koristile su se duge ljestve od užadi ili velike mreže, kao kabine primitivnih dizala, kojima su se ljudi i roba podizali do samostana.

U Veliki Meteoron, koji je i najveći, ulazimo preko malog mosta. Žene oblače sukњe i polazimo u razgledavanje. Unutrašnjost samostana turistima dočarava način rada i života redovnika. Veliki Meteoron podignut je u 14. stoljeću, a obnavljan je 1483. i 1552. Najveću pozornost privlači oslikana glavna crkva (katholikon), posvećena Isusovu preobraženju. Turiste naročito privlači suvenirnica, koja je puna predmeta i simbola toga mjesta. Zadržali smo se možda i prekratko s obzirom na veličinu i ljepotu toga manastira te vidika s njegovih terasa i vidikovaca.

Jakupica

Vraćamo se u Makedoniju, prema Nežilovu. Već umorni od puta i vrućine, postajemo pomalo uzrujani i bojažljivi pred novim izazovima. Naš je autobus prevelik za ceste kojima se vozimo prema planini Jakupici. Toliko da skidamo retrovizore kako bi prošao između dviju kuća i da izlazimo kad prelazi most! Bilo bi i teže da domaćini nisu ljubazni, gostoljubivi i organizirani. Dočekali su nas na samom ulazu u selo i ostatak puta imali smo pratnju do ribnjaka, gdje smo se smjestili u hotel. S pogledom na prirodu, zelenilo, bistrinu Babune i uz njen žubor, sve su

tegobe putovanja, vrućine i umora nestale. Tu smo, i to je najvažnije.

Sutra je nov dan, a do tada uživamo na hotelskoj terasi, u opuštenom ugođaju, uz makedonsku kapljicu i glazbu.

Sjeverno od naselja diže se glavno bilo planine Jakupice. Nalazimo se na visini od oko 700 metara, zbog čega je i klima planinska pa je i naš san te noći ugodan i »brz«. A buđenje? Prava idila! Cvrkut ptica i žubor rječice pod prozorom. I jutarnje sunce.

Veselimo se jutru. Ovo je posljednji dan našeg izleta. Osjećamo umor u bolnim nogama pa nam odgovara mogućnost izbora. Oni najjači, dvadeset pet nepokolebljivih i upornih, kreću prema najvišem vrhu, Solunskoj glavi. Staza je vrlo duga, pogotovo za umorne planinare koji su došli s Olimpa. Obistinilo se predviđanje da će trebati dvanaest sati hoda.

Jakupicu čine posebnom priroda i život u njoj. Okićena je stadima ovaca koje čuvaju ratoborni psi. Zbog njih je opasna za planinare pojedince. Važno je biti u društvu da biste izbjegli napad ovčarskih pasa. Upoznali smo planinara koji je morao odustati jer su ga napali psi. Vrh Solunske glave nije pristupačan jer je na njemu vojska. Došli smo do žičane ograde i kratko se družili s tamošnjim ljudima, koji su nam napunili prazne posude za vodu. Prepješaćili smo oko 26 kilometara.

Kroz visoku paprat na Jakupici

Skupina od četrnaest planinara uputila se prema Čeplesu, planinarskom domu na pola puta do Solunske glave. Neki su ostali u Nežilovu da bi uživali u prirodi, hrani i kupanju u bazenu.

Jakupica je šumovita planina. Ugodna je za hodanje jer je tlo mekano pa staze nisu krševite. Njezini brojni vrhovi strše iznad 2000 metara, a najviši je Solunska glava (2540 m). Cijela je planina ispresjecana planinskim potocima. Po ljepoti se ističu slapovi na rijeci Babuni. Bogata vegetacija podsjeća na naš Papuk.

Popodnevno kupanje u bazenu, između polja kukuruza, redova staklenika s rajčicama i paprikom, u samoj šumi, posebno je zadovoljstvo. Kad za jelo možemo naručiti pastrvu koja je netom prije plivala u ribnjaku, znači da smo stopljeni s prirodom, a to nema cijenu.

Sutradan poslije doručka krećemo natrag za Hrvatsku. Usput zastajemo u Skoplju da ostavimo i pozdravimo svoga dragog vodiča Živka. Oprashtamo se s njim u suzama i odmah se dogovaramo o planinarskom izletu sljedeće godine. Cilj

će nam biti Musala (2925 m), najviši vrh Balkana, i Rilska jezera u Bugarskoj, što znači da ćemo se ponovno vidjeti nagodinu. Kući stižemo kasno poslije ponoći, puni dojmova i novih iskustava. Društvo, vidimo se dogodine! Sveta je planina iza nas, pod našim nogama!

Solunska glava na Jakupici

Planinarski rad s mladima izazov je i veselje

Iskustva s tečaja za omladinske voditelje u Bavšici (Slovenija)

Anita Kristian, Daniela Čupić i Maja Štefković, Samobor

Tri hrvatske planinarke sudjelovale su od 23. do 31. srpnja na tečaju za »mladinske vodnike« koji je organizirala Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije (PZS).

U srcu Triglavskoga nacionalnog parka, u blizini Bovca, nalazi se dolina Bavšica, a na njenom kraju Planinsko učno središće. Predivna je to planinarska kuća u kojoj se tijekom godine održavaju tečajevi i neformalna izobrazba raznih kadrova za potrebe PZS-a. U blizini kuće je školski poligon s feratom i stijenama za vježbanje absajla i penjačkih tehniku, a iznad kuće uzdižu se dojmljivi vrhovi Bavški Grintavec, Rombon i Briceljk. U blizini je i tvrđava Kluže, koja je imala

ulogu u obrani od Turaka i Napoleonove vojske, te u Prvom svjetskom ratu. Podno tvrđave rijeka Koritnica svojom bojom mami znatiželjne planinare te zove na predah i odmor uz kupanje.

Tečaj je bio namijenjen mladima od 16 do 26 godina koji su aktivni članovi u svojim matičnim planinarskim društvima (ili će se tek aktivirati) te žele više raditi s mladima i djecom. Tjedan dana mladi pohađaju razna predavanja u okviru osnovne planinarske škole, a praktični se dio odvija na planinarskim turama i animiranjem mladih različitim igrama.

Prije početka tečaja svaki sudionik mora ispuniti anketu o motiviranosti i riješiti ispit

Igra »Samuraj« pred planinarskim učilištem u Bavšici

Vježba uplitanja čvorova

predznanja, a na kraju tečaja polaže se ispit, pisani i usmeni dio (čvorovi, prva pomoć, osobna i tehnička oprema, orijentacija). Polaznici ne postaju odmah vodiči, već dobivaju upute kako pristupiti vodičkoj službi za mladež. Naime, po završetku tečaja imaju godinu dana da u svom matičnom društvu (ili s više društava) organiziraju i provedu neku aktivnost za mlade – pohod, logorovanje, zimovanje, natjecanje u orijentacijskom trčanju i slično. Tada ih Mladinska komisija ocjenjuje i postaju vodiči za mladež. Nastave li se dalje aktivno baviti radom s mladima unutar tri godine mogu pohađati tečaj za vodiča A kategorije bez prijemnog ispita jer položeni ispit, ispitna tura i dobar seminarski rad mladinskog voditelja jamče kvalitetno znanje za daljnje obrazovanje.

Mladinska komisija PZS-a osnovana je 1956. i ove je godine proslavila 60 godina postojanja. Ima tri odbora: za mladež, za rad s mladeži i za orijentaciju. Odbor za mladež brine se o pripremi mlađih za vodiče i organizira zimsku planinarsku školu, tečaj za vođenje zahtjevnim putovima i seminar animacije. Odbor za rad s mladeži skrbi se o organiziranom pedagoškom djelovanju u

vrtičkim i školskim skupinama te o obrazovanju za mentore koji rade s tim skupinama. Glavna je aktivnost odbora natjecanje »Mladina in gore« i izdavanje Dječjeg planinarskog dnevnika. Odbor za orijentaciju skrbi se o neformalnoj izobrazbi u području orijentacije, organizira tečaj orijentacije i ove će jeseni organizirati 1. Međunarodno planinarsko orijentacijsko natjecanje. Koliko je rad komisije uspješan govori činjenica da predsjednica

Priprema za kretanje po osiguranom planinarskom putu

Uspon po zahtjevnom planinarskom putu

Komisije ima 25 godina, a ostali vodiči-predavači između 20 i 25 godina. Veliko je to povjerenje PZS-a, ali i velika odgovornost vodiča-predavača. Oni su pokazali osebujno znanje i iskustvo, ne samo planinarsko, već i u radu s ljudima.

Kako smo se i zašto našle na tom tečaju? Kao prosvjetne djelatnice, ponajprije volimo učiti i naučeno dijeliti s drugima. To je prepoznao i HPS, kao i našu volju da pokrenemo nešto i u Hrvatskoj, za našu djecu, naše mlade planinare. Tjedan dana promatrale smo kao to rade naši susjedi Slovenci te razvijale ideje i mogućnosti koje bismo mogle pokrenuti kod nas.

Ono što smo vidjele na seminaru u Bavšici zaista nas je motiviralo da počnemo ozbiljno razmišljati kako da se nešto slično pokrene i u Hrvatskoj. Već na Susretu planinarskih voditelja djece i mladih na Omanovcu u studenom 2015. uvjerile smo se da postoji mnoštvo aktivnih ljudi u planinarskim društvima diljem Hrvatske koji svojim entuzijazmom i predanošću organiziraju male planinarske škole i vode djecu u planine, ali svatko na svoj način. To je svakako bolje nego da se uopće ne radi, ali uvjek se postavlja pitanje što se dogodi kad ti pojedinci

prestanu djelovati bilo iz kojih razloga (zdravlja, dobi i sl.). Dakle, kod nas se vrijedno radi na animiranju djece u planinarstvu, ali nesumnjivo postoji mogućnost da se sustav unaprijedi. Slovenski primjer sustavnog rada s djecom od najranije dobi zaista nam pokazuje kako to jednostavno možemo preslikati u hrvatskom planinarstvu.

Djeca vole i trebaju pokret, a uče kroz igru. To je osnovna pretpostavka. Planinarenje nudi kretanje, boravak i snalaženje u prirodi, osamostaljivanje i, naravno, druženje. To je druga pretpostavka. Slovenci su od te dvije pretpostavke načinili sustav.

Planinarska društva organiziraju tabore za djecu na kojima rade po istom modelu: organiziraju planinarsko-edukativne ture, uče o orientaciji, osnovama penjanja, opremi, zaštiti prirode i o organiziranom druženju. Igre što smo ih vidjele na tečaju razradene su za uspostavljanje odnosa među djecom po fazama.

Planinarska društva nakon toga organiziraju seminare za onu djecu koja su prošla više tabora te iz njih regrutiraju nove voditelje mladih, koji opet organiziraju tabore. Na takvom smo seminaru bile i nas tri. Najviše su nas se dojmile teme »druženje i zabava« te »retorika«. Djeca prolaze osnove leadershipa, uče o raznim tipovima osobnosti kako bi prepoznala svoju osobnost i mogla prepoznati tuđu, te se znala postaviti u raznim prilikama. Dakle, u tom sustavu ništa nije prepusteno slučaju, o svemu se pomno razmišlja, djeca se promatraju i bira se način kako da se dopre do njih igrom i učenjem.

Kad se sve sagleda, jasno je zašto mladi vode mlade: zato jer mladi voditelji pružaju dobar primjer mladima, koji se poistovjećuju s njima i lako preuzimaju vodstvo te se tako princip ponavlja iz naraštaja u naraštaj – u Sloveniji već 60 godina.

Seminar za mladinske voditelje koje je naše malo hrvatsko izaslanstvo pohodilo trajao je devet dana. Možda se to nekome čini mnogo (ili malo), ali bitno je dobro, korisno i smisleno upotrijebiti to vrijeme. Mislim da su naši slovenski prijatelji i više nego izvrsno iskoristili te dane. Osim raznih predavanja, imali smo tri planinarske ture, razne igre, vježbe i druženja. Generacije iskustva očituju se u samom rasporedu aktivnosti. Tako smo cijeli prvi dan proveli u igrama upoznavanja i zbljžavanja. Na kraju dana više-manje smo znale svih

tridesetak imena, a i ugodaj je bio potpuno drugačiji nego na početku.

Mnogo je ovisilo i o vremenskim prilikama. Drugi dan smo umjesto predviđene kraće ture imali aktivnosti u kući i oko nje. Osim raznih igara, koje traju neprestano, bilo je tu i predavanje o tome što raditi u svojim društvima s djecom. Radi predstavljanja raznih aktivnosti koje se odvijaju u društvima, dan je zadatak da svatko osmisli što bi radio s djecom, a zatim se u skupini jedna od tih ideja detaljno razradila. Na kraju je bilo predstavljeno šest gotovih ideja koje se mogu dalje provesti ili razraditi. Odlično je što se u društva vraćaju s planom. Dakle, nema izgovora!

Bili smo na tri (odnosno četiri) vrha. Cilj prve ture bio je vidikovac visok 1313 metara (»drei-zehn dreizehn«). Osim samog hodanja, odmah su pokazani načini vođenja skupine, na što treba obratiti pozornost, i kako bi trebalo postupiti s djecom u pojedinim prilikama. Za drugi izlet sudionici su mogli birati malo lakši uspon na Kanju ili zahtjevniji na Briceljk. S obzirom na popodnevne »nevihte«, buđenje je bilo u četiri ujutro, a polazak prije pet sati. Posljednja, tzv. ispitna tura, bila

Gdje je što - geografska igra s kartom Slovenije

je preko ferate na vrh Plešivce s povratkom do Bavšice. Za ispitne ture svatko je morao voditi određeni dio puta te primijeniti sva znanja koja je stekao da bi uspješno vodio skupinu. Dan prije bila je priprema za turu, gdje smo s vodičima razmotrili kamo se ide, koliko traje izlet, kakav

Večernje druženje uz logorsku vatru

Polaznici tečaja za mladinske voditelje u Bavšici

je teren, što nam treba od opreme, koliko vode treba ponijeti i slično. Nakon povratka redovito je slijedila analiza izleta. Budući da je dizanje bilo rano, a tura je trajala deset sati, vraćali smo se oko tri. Taman za ručak!

Poslijepodneva bi ponovno bila ispunjena raznim predavanjima i radionicama. Tako smo naučili mnogo o opremi, čvorovima, prvoj pomoći, orijentaciji. Predavanja su bila više-manje klasična, slično kao u našim planinarskim školama, ali je ovdje bilo mnogo više praktične primjene tih znanja. Tako smo jedan dan igrali igru koja traje dva-tri sata i tijekom koje se kroz razne postaje i zanimljive zadatke sve teorijsko znanje i praktično primijeni. Predavanje iz retorike morali smo primjeniti slobodnim predstavljanjem neke od nama zanimljivih tema u trajanju od tri minute. Tko to nije iskusio, ne zna da je teško smisleno govoriti o nečemu pune tri minute. U blizini doma je kratka poučna ferata. Tu smo učili kako ispravno upotrebljavati opremu i kretati se takvim terenom. Nakon jednoga popodnevnoga kupanja u Koritnici (pritoci Soče) tražili smo s pomoću zemljovida put za povratak do doma

bušeći orijentacijske kartončice. Podijeljeni u skupine morali smo pronaći osam točaka. Put od kojih sat vremena prošao je u zabavi i svladavanju orijentacijskih znanja. U posjet nam je došla i članica gorske službe spašavanja s potražnim psom, a usto nam je sve to vrijeme bilo ispunjeno raznim igrama i pjesmom.

Večeri smo provodili u zajedničkim prostorijama ili oko logorske vatre. Gitara je uvijek bila negdje blizu, kao i pjesmarica Mladinske komisije (ideja!), za nas koji se ne snalazimo najbolje sa slovenskim jezikom.

Bilo je predivno gledati mlade ljude kako uče druge mlade ljude raditi s djecom. Neopisiva je energija koja se stvarala u tih desetak dana, i motivirajuća za budući rad s djecom u društвima. Stvaranje prijateljstava, dijeljenje znanja i ideja bit će svima nama vjetar u leđa, a sretanje poznatih lica u planinama kada to najmanje očekuješ – najljepša uspomena. Mislim da je naša mladež pomalo zakinuta za takvo iskustvo i za iskustvo boravka u prirodi općenito. Ne kaže se uzalud da na mladima svijet ostaje. Bilo bi prekrasno takva iskustva dijeliti s našim mladim ljudima.

Bez vode nema života

Chiara Veranić, Rijeka

Dugačak masiv Velebita, koji se proteže između kopna i Jadranskog mora, odlikuje se podnebljem u kojem se silovitim i nepredvidljivim pojavama sukobljavaju dvije različite klime. One ga čine jednim od naših najhladnijih područja, ali i najbogatijim padinama. Snijeg u dubokim vrtačama i ledenim spiljama često se zadržava i do ljeta, a katkada i cijele godine, do sljedeće zime. Dogodilo mi se da me mećava zatekne na Zavižanu već sredinom mjeseca rujna, ili da žedam početkom travnja penjući se po stijenama Stapa i vrletima Tatekove Kamene galerije. Velebit je labirint šuma i neopisivih kraških pojava koji sve upija kao neutraživo žedan div, a potom većinu vode ispušta u more. U Podvelebitskom kanalu vrulje su uobičajena

pojava. To su podvodni izvori koji posebno nabavaju tijekom kišnih razdoblja ili nakon otapanja snjegova. Ostatak vode krije se i zadržava u velikim i tajanstvenim podzemnim kavernama, čiji su lijevcu samo djelomično poznati, čak i onima koji se bave tajnama njegove kraške utrobe. Zbog toga su površinske vode prilično rijetke, osobito na ogoljenim primorskim padinama. Najzanimljiviji izvori, često samo povremenog toka, nalaze se u području Nacionalnog parka »Velika i Mala Paklenica«, u južnom dijelu masiva. Vode koje se nakon obilnih oborina ruše, noseći sve pred sobom kroz dva duboka usjeka, čine staze neprohodnima unatoč čeličnoj užadi koja je postavljena radi lakšeg prolaska. U ljetnom razdoblju vode je sve manje, a dio korita čak i presuši.

Potok Velika Paklenica

EX CONVENTIONE FINIS
INTER ORTOPLINO SET PARE
NTINOS ADITVS ADAQVAM
VIVAM MORTOPLI NI SPAS VS
D LATVSI

Pisani kamen na Begovači

Tijekom tisućljeća prvi su kretali prema proljetnim pašnjacima podvelebitski pastiri i njihova stada, netom nakon otapanja snjegova. Često se događalo da usred ljeta, u potrazi za bogatijim livadama i izvorima vode, dosegnu i ličke padine, kamo otjeće ostatak velebitskih padalina. Lička je padina sasvim drukčija, većinom je pokrivaju šume i prostrane zelene zaravni.

Kao pripadnik heterogene narodne skupine Ilira, rod Japoda smjestio se na Velebit i u Liku već u kasno brončano doba, ostavivši nam u naslijede razne materijalne tragove i grobnice. Nažalost, nisu ostavili pisani trag jer nisu poznavali umijeće pisanja. Bavili su se raznim djelatnostima, a posebno su bili vješti u obradi metala. No, njihova glavna privredna grana bila je stočarstvo i stoga im je vrijednost izvora u planini bila neprocjenjiva. Napajanje stoke bivalo je čestim razlogom sukoba između gorštaka i podgoraca. Upravo me ta činjenica, prvi put uprizorena u pisanom obliku, vodi u srce Velebita, u potragu za mjestom gdje se nalazi povjesničarima dobro poznat Pisani kamen. Nakon duga lutanja, konačno stojim usred gусте šume, preplavljenog emocijama, pred uklesanim slovima na velikoj usamljenoj stijeni. Ona su samo skromna kockica u golemu povijesnom

mozaiku. Pisani kamen nalazi se tamo gdje je vjerojatno bila granica između Parentina i Ortoplina, a potvrđuje podgorskim Ortoplinitima pravo pristupa izvoru koji se nalazio na području gorštaka Parentina.

Povijesni izvori govore da je Ortoplinita pripadalo područje od kopna preko hrpta Velebita sve do Legenca, gdje se nalazi Pisani kamen, tik uza stari put koji je iz Ortople (današnje Stinice kod Jablanca) vodio do ličke doline Bakovca. Natpis najvjerojatnije pripada razdoblju rimske vladavine oko I. stoljeća nakon Krista. Rimljani su inače bili prilično snošljivi prema domaćem stanovništvu, ali nisu trpjeli sukobe. Pisani kamen djelo je nevjesta ruku, vjerojatno izvedeno po nalogu carskoga namjesnika. Prevedeno, znači: »DOGOVOROM IZMEĐU ORTOPLINA I PARENTINA ORTOPLINIMA JE DOPUŠTEN PRISTUP ŽIVOJ VODI DUŽINE PET STOTINA KORAKA, ŠIRINE JEDAN KORAK«. Upravo toliko je i dovoljno za prilaz stada pojilištu. Nekoliko kilometara cestom dalje otkrivam usred šumske livade Begovače taj dragocjeni izvor AQUAM VIVAM – ŽIVE VODE, okružen visokom, bujnom travom, kamo danas zalazi samo poneka srna ili jelen.

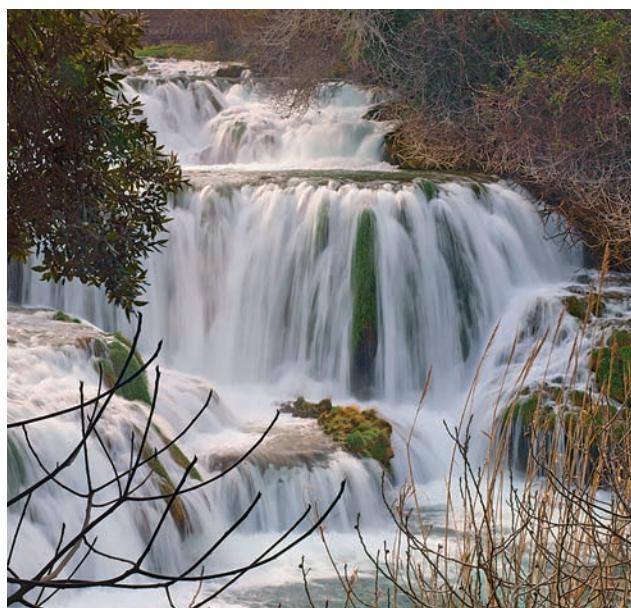
Nedaleko od Begovače, dok još razmišljam o dalekoj prošlosti, ubrzo dolazim do šumskog predjela gdje raste najviša jela u Velebitu, a možda i Europi (drugi se div, približno sličnog stasa nalazi u talijanskoj regiji Trentino). U narodu je poznata kao Jela Car; doseže 42 metra visine, a opseg joj je 5,42 metra. Pripada vrsti čija se rasprostranjenost stalno smanjuje jer je vrlo osjetljiva na učinke kemijskih promjena u atmosferi i na druga štetna čovjekova djelovanja. Jela Car okružena je mnoštvom nižih stabala, što je čine još masivnjom i pitam se iz kojih čudnovatih podzemnih kraških bunara crpi vodu koja život znači.

Nakon kratkoga predaha pod njezinim sjenovitim plaštrom napuštam velebitsku prašumu i ubrzo stižem do rijeke Like, koja se proteže kroz zaravan kao vijugava zmija. Krasi je voda predivne, tamnozelene boje. Nakon golih stijena i divlje prirode, njezino pitomo okruženje predstavlja potpuno drukčiji svijet zadivljujuće ljepote, promatran s vrha Kosinjskog mosta. Rijeka Lika, poslije Trebišnjice u Hercegovini, druga je po dužini ponornica u Europi, koju upija, nakon 78 kilometara dugog toka, nekoliko ponora. Među njima je najznačajniji Markov ponor. Jedno je od rijetkih staništa vrste Congeria cusceri, jedinoga poznatog slatkovodnog školjkaša u podzemnom svijetu. Po obliku sliči maloj dagnji i nema pigmenta. Ženke skrivaju u škrsgama sitna oplođena jajašca kako bi ih sačuvale od vodene bujice. Kongerija je živi fosil, relikt tercijara, koji je u podzemlju pronašao savršeno skrovište, očuvavši se od izumiranja.

Obližnje umjetno jezero Kruščica, nastalo nakon izgradnje brane za potrebe hidrocentrale Sklope, okruženo je gustom grabovom šumom, a u njemu obitavaju brojne vrste riba. I vidra je njegov stanovnik, a u njemu utažuju žeđ srne, jeleni, vukovi i medvjedi. Lutanje me napoljetku dovodi do Pećinskog parka Grabovače, nedaleko od Perušića, na čijem se području nalaze podzemni biseri Samograd, Tabakuša, Mala i Velika Kozarica, Slipica, Amidžina i Medina spilja. Većina ih je uvrštena u popis zaštićenih geoloških lokaliteta u Hrvatskoj, a neke od njihovih značajki dostupne su samo speleolozima. Medina je važno zimovalište za šišmiše, dok Amidžinu krasi mnoštvo kristalno bijelog kalcitnog nakita, rijetkoga u našem kršu. Najzanimljivija je ipak Samogradska,

čiji se ulaz nalazi na samom dnu strmog ponora, podno istočnih padina brda Grabovače. Do njezina najdubljeg dijela, dvorane visoke tridesetak metara nalik na golemu katedralu, stiže se preko nekoliko prirodnih mostova, što su nekad bili dio svoda, a obrušili su se uslijed tektonskih poremećaja. Pozornost mi odmah privlači natpis na divovskom kupastom stalagmitu, koji pored godine 1835. nosi, olovkom ispisana, sljedeća prezimena: Cadolino, Skarich, Belsich, Frisigni, Wariurak i Komoranich. Zapanjena, odmah tražim objašnjenje od vodičkinje Jelene Milković, mlade geoekologinje. Ona mi objašnjava da su to najvjerojatnije potpisi časnika koji su za vrijeme Vojne krajine čuvali u spilji dragocjeno prirodno sabiralište pitke vode. Rub je još uvijek vidljiv na zidovima spilje, ali voda se u današnje vrijeme pojavljuje samo za obilnih padalina. Područje velebitskoga krasa (kao i u mnogim drugim dijelovima Zemlje) u stalnoj je fazi tektonskih pomaka; upravo ta nestalnost još jednom podcrtava važnost vode, nužno potrebne svim bićima našeg planeta.

Razmišljajući o budućem izletu u Gacku dolinu i o njenim predivnim, samo djelomično istraženim vrelima, pratim pogledom velebitske vrhove koji se nižu u sve mračnijoj daljini. I dok tonem u san, kao da do mene dopire očaravajući žubor vode...

Slapovi Krke

Badnjevice – kanjon Suvaje

dr. Ante Miličević, Sesvete

Pogled iz kanjona na jug, prema Prološcu i Imotskome polju

Da se malo i pohvalim! Moj ljetošnji godišnji odmor bio je po mjeri solidnog planinara. Od šest dana »odmora« u Rakitnu u Hercegovini, četiri sam dana hodao po planinama i kanjonima. Konačno sam posjetio i najviši vrh Biokova, Svetog Juru, Hajdučka vrata na Čvrsnici te Brinu – kanjon Ričine od Tribistova do Posušja. No, možda je na me najjači dojam ostavio, iako po nadmorskoj visini najniži,

prolazak kanjom Suvaje od Prološca do Zelenog jezera. Kanjon je poznat i pod nazivom Badnjevice jer je svojim izgledom tamošnje ljude podsjetio na badanj. Badanj je u Dalmaciji bure ili kaca za gaženje grožđa, a označava i šuplji trupac kojim se na vodenički kotač dovodi voden mlaz. Na zapadnoj strani kanjona nalazi se istoimena tvrđava, građena u više razina od doba Rimljana do osmanskih osvajanja, s najvišom kulom koju su na vrhu osamljene stijene 400-tinjak metara iznad razine mora sagradili Turci da bdiye nad kanjom i zapadnim dijelom Imotskog polja.

Suvaja na svoj put kreće kao Ričina, pošto se u Tribistovu u jednu rijeku skupi više planinskih potoka s padina Oštrega u Hercegovini, s nadmorske visine od oko 1300 metara. Ta je rijeka do Imotskog polja, udaljenog samo dvadesetak kilometara, izdubila tri impozantna, duboka kanjona. Ričinu kod Prološca nazivaju Suvajom zato što ponekad presuši, no u kartama je i u tom dijelu označena kao Ričina. Još je mnogo pritoka Ričine na njenom putu do Prološkog blata, a količina vode koju ona donosi s hercegovačkih planina svojim nadzemnim tokom, a još više mračnim ponorima, ogleda se u bogatstvu Imotske krajine vodom, izvorima, jezercima i jezerima. Doista, Imotski je obdarjen vodom i jedinstven upravo po tome. Sva ta voda pripada slivu Trebižata, koji je tako lijepo prikazan u dokumentarnom filmu Mire Andrića »Trebižat – priča o jednoj vodi i jednom narodu«.

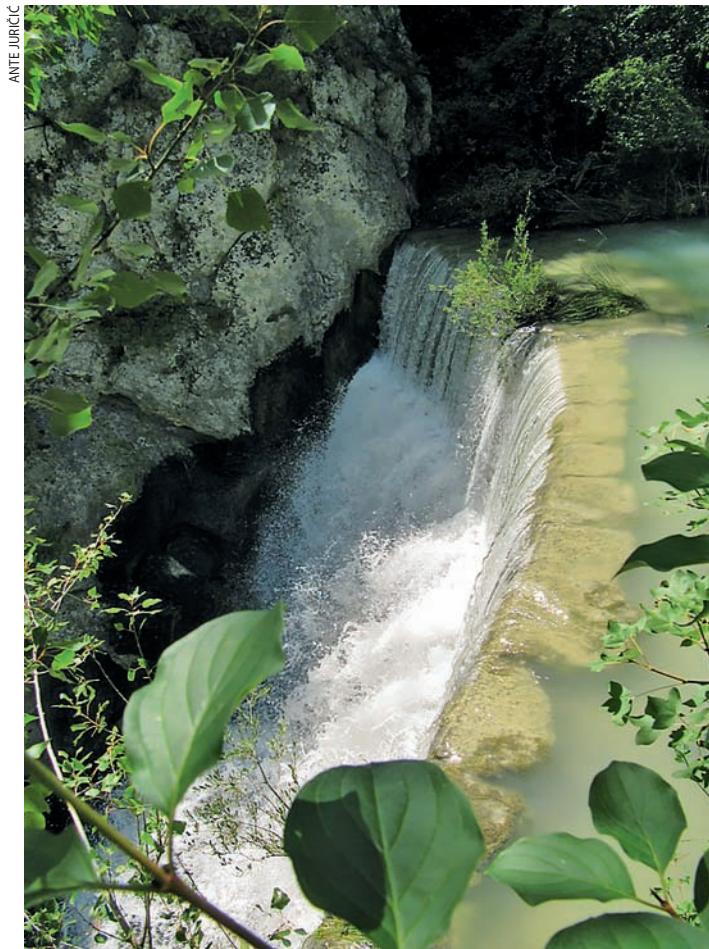
Sastali smo se tako jednoga kolovožkog jutra na kavi u Prološcu Ante Juričić

Kanjon Suvaje, od Prološca do Zelenog jezera, poznat je i pod nazivom Badnjevice, jer je svojim izgledom tamošnje ljudi podsjetio na badanj. Badanj je u Dalmaciji bure ili kaca za gaženje grožđa, a inače označava i šuplji trupac kojim se na vodenički kotač dovodi voden mlaz

i ja s nakanom da mi pokaže neke skrivenje kutke Imote. Ante je, kao i ja, član HPD-a »Lipa« iz Sesveta, a u Prološcu je bio na odmoru, kao i svake godine, jer je odande rodom. Ja sam pak ponekad znao u Hercegovinu ići preko Prološca i uvijek sam prolazeći preko lijepoga, staroga, Šarampovog mosta na Suvaji gledao u kanjon, divio se tom ljutom kršu i pitao se kud li vodi, kakav je iznutra, ima li puta i ide li tko tuda uopće.

Anti se taj dan baš i nije hodalo. Još smo bili malo umorni od prekjučer, od Svetoga Jure. A opet, ni on nikad nije prošao kanjonom. Govorili su mu da onuda nitko ne ide, da je put zarastao i da ima zmija. Pa nije ni imao s kim poći! Stalno ga gleda, tu pod nosom, a sad ima i priliku. Kažem ja njemu: hajdemo, iako ni sam nisam znao ni kojim putom, ni kako, ni dokle. On pristane, pa se dogovorimo: »Vidjet ćemo dokle, kakav je put«. Odemo k Anti da se on spremi. Stric mu baš nije sretan, ali idemo.

Parkirali smo kod mosta, vadimo stvari, vežemo vezice na gojzericama, pogledavamo prema kanjonu. Prilazi nam krupan čovjek srednjih godina, gorštački tip, i pita nas: »Kuda momci?«. »Malo u kanjon, pa ćemo vidjeti«. Malo se zabrinuo, ali vidjelo se da mu je drago što još netko želi proći kanjom i upoznati Badnjevice. Ove godine nije prošao kanjom, ali prošao je lani i mnogo puta prije toga. Vidjelo se da ga dobro poznaje kad nam je govorio gdje da krenemo, gdje da skrenemo, gdje nas čeka stijena ili sipar, a gdje sajla. Čak je sa strane netko dobacio: »Marko, turistički vodič«.

Tako ohrabreni i puni znanja, ušli smo u kanjon. Kroz kanjon vodi makedamski put od mosta desno, uza Suvaju, koja teče prema nama. Njime se dolazi do starih, srušenih mlinica i dalje do Male i Velike Mostine, pregrada (a ima ih još tri) koje su u vrijeme Austro-Ugarske napravljene ne bi li se malo ukrotila divlja rijeka. No, mi smo već nakon dvjestotinjak metara skrenuli desno markiranim putom, pod kuk

Skakala, slap preko kojeg Ričina (Suvaja) ulazi u kanjon

Pogled iz kanjona na sjever, prema Ričicama i Zelenom jezeru

kojem se imena ne mogu sjetiti. Nakon početnog penjanja kroz šumu, uska stazica uglavnom vodi po sredini krševite, desne strane kanjona. Stjenovita staza ponegdje je obrasla, a ponegdje se pretvara u sipar, stalno se diže, spušta i zavija. Svako malo stali bismo i divili se Suvaji, stijenama, kuli na stijeni s druge strane kanjona te samome kanjonu, kojemu s jedne strane ne vidimo kraja, a s druge se pruža prekrasan vidik na Proložac i Imotsko polje.

Što smo išli dalje, kanjon je s visine od stotinjak metara postajao sve spektakularniji i sve nas je više obuzimala želja da ga što bolje upoznamo. Stali bismo na svaku stijenu koja bi to dopuštala ne bi li nam u vidokrug ušao još koji skriveni dragulj zelene rijeke Zelenog jezera.

Kako kanjon zavija, tako smo u jednom trenutku došli do točke odakle se više ne vide Proložac i polje, a ne nazire se ni kraj kanjona. Kamo se god okreneš – samo kanjon. Sami u kanjonu, vjerojatno s ponekim poskokom i turskom kulom, tim nepovjerljivim starcem kojem smo uvijek na oku, ali koji poput lučonoše bđije nad nama. Nagledao se on tijekom minulih stoljeća svakakvih namjernika i zna prepoznati kad mu prijetnje nema.

Do jednog vidikovca uza stazu vodi i sajalom osiguran put, a budući da ispod stijene ima i nešto hladovine, tu smo imali duži odmor i okrijepili se uz marendu. Dalje je put bio još malo zahtjevniji, no nakon dalnjih pola sata izišli smo na stijenu na kraju kanjona, iznad Skakala, mjesta gdje Suvaja kroza stijenu propada i ulazi u stjenovit kanjon iz kojeg smo upravo izišli.

Do samih Skakala vodio nas je strm put kroz nisko raslinje. Markacija je prilično stara pa smo nekoliko puta malo i zaglavljali, no onda hvatamo put i izlazimo ravno pred slap. A tamo – upravo spektakularan prizor! Mirna rječica što se tiho vuče kroz šumu na Skakalima uz jak huk poskoči pa ravno u rupu u stijeni. Što se s njome dalje događa ne bismo mogli ni naslutiti da upravo nismo prošli kanjom, tom »gothicom« klisurom.

Do Zelenog jezera i brane, čijom je gradnjom jezero i nastalo, hoda se još dvadesetak minuta, uz rijeku, mirnu i zelenu, koja nakon uzbuđenja u stijenama donosi mir duši i tijelu.

Dosta nam je hodanja i uzbuđenja za taj dan pa po nas dolazi Antin stric. Sretan što nas vidi žive i zdrave, vratio nas je u Proložac, gdje smo potražili osjećenje na terasi kafića u blizini mosta, odakle smo krenuli. Prvi na koga smo naišli bio je »turistički vodič« Marko koji je, i sam znatiželjan čuti jesmo li uspjeli, čekao na terasi kafića uz kavu i baš maloprije prošetao do mosta da nas potraži, gledajući u kanjon koji je sada i nama, baš kao i njemu, prirastao srcu.

Otvorena planinarska kuća na Visočici

Zadivljujuća planinarska bajka

Tomislav Čanić, Gospić

Nakon tri godine obnavljanja ruševnog skloništa na Visočici, koje su gospički planinari počeli graditi još 1989., marljivi planinari PD-a »Željezničar« iz Gospića izgradili su vrijedan planinarski objekt s 25 mesta za noćenje.

Pred nekoliko stotina planinara iz cijele Hrvatske planinarsku kuću »Visočica« otvorio je prvoga vikenda u srpnju gospički gradonačelnik Petar Krmpotić. Predsjednik PD-a »Željezničar« Tomislav Rukavina tom je svečanom prilikom upoznao planinare s tijekom gradnje, svladanim poteškoćama te golemin entuzijazmom i trudom domaćih planinara uloženim u ovaj objekt,

koji zamjenjuje nekadašnji Gojtanov dom. To je, međutim, tek korak do pravog cilja: u tijeku je izrada projekta za obnovu u ratu srušenog Gojtanova doma, čiju je izgradnju pokrenuo PD »Željezničar«, a realizaciju preuzeo Grad Gospić.

Velik skup planinara podno jednog od najljepših vrhova na Velebitu pozdravio je u ime Hrvatskoga planinarskog saveza predsjednik Izvršnog odbora Vladimir Novak. On je istaknuo da HPS iz dijela članarine pomaže izgradnju planinarskih objekata pa je tako potpomogao i izgradnju planinarske kuće »Visočica«. Predstavnici mnogih planinarskih društava uručili su domaćima prigodne poklone.

Otvorene planinarske kuće Visočica

Svečano presijecanje vrpce

Otvorene kuće upriličeno je na dan obilježavanja 43. obljetnice postojanja PD-a »Željezničar« i 118. obljetnice prvog organiziranog pohoda gospičkih planinara na Velebit – baš na Visočicu. Tim su povodom gospički planinari tjedan dana prije otvaranja kuće organizirali izložbu fotografija, koju su prenijeli na »okretište« podno uspona na Visočicu. Tamo se nakon svečanosti otvorenja i uspona na vrh odvijalo druženje uz planinarski ručak i glazbu.

Tjedan Visočice

Otvorene planinarske kuće »Visočica« i obilježavanje Dana društva bili su povod gospičkim željezničarima da u program uklope više prigodnih manifestacija. Tako je početkom »Tjedna Visočice« akademski slikar Ivan Golac na Dječjoj radionici okupio osnovnoškolce, koji su vođeni dječjom maštom, uz mnogo umjetničkog duha, crtežima dočarali svoja razmišljanja o najdražem im vrhu Velebita.

Dan poslije otvorena je izložba fotografija o Visočici i aktivnostima vezanima uz nju prije i poslije Domovinskog rata. Na njezinu je otvorenju višegodišnji predsjednik društva Tomislav Čanić govorio o povijesti planinarstva na južnom dijelu Velebita, s posebnim osvrtom na izgradnju planinarskih objekata. Posebno je govorio o Gojtanovu domu, o njegovoj izgradnji 1929., paljenju i havariji uoči Drugoga svjetskog rata, obnovi 1962. i ponovnom egzodusu uoči Domovinskog rata.

Robert Hasija, pripadnik specijalne postrojbe »Alfa«, govorio je o postrojbi, koja je pod veoma teškim uvjetima i uz brojne žrtve obranila taj dio Velebita, a Tomislav Rukavina, predsjednik PD-a »Željezničar«, govorio je o entuzijazmu članova društva, koji su s mnogo ljubavi gradili jednu od rijetkih planinarskih kuća u Hrvatskoj do koje se ne može doći vozilima.

Dan prije otvorenja kuće, u prostorijama KIC-a u Gospiću poznati hrvatski alpinist i dugo-godišnji pročelnik HGSS-a dr. Borislav Aleraj održao je predavanje o penjanju u Paklenici.

Od skloništa do planinarske kuće

Obnovu Gojtanova doma pokrenuo je autor ovog napisa još 2000. godine, ali zbog nerazumijevanja važnosti takvoga projekta i tadašnje snage planinarskih društava »Željezničar« i »Visočica« čekali su se bolji dani. Ti su dani došli nakon 12 godina, kada je PD »Željezničar« dosegnuo vrhunac svojih aktivnosti. Kad su potporu obnovi Gojtanova doma dali Hrvatski planinarski savez, Grad Gospic, Park prirode »Velebit«, HGSS i

Obraćanje predsjednika IO HPS-a Vladimira Novaka na otvorenju planinarske kuće Visočica

Vrh Visočice

Turistička zajednica Gospic, osnovan je inicijativni odbor, čiji se predsjednik, dogradonačelnik Gospića Ivan Biljan, aktivno uključio u ishođenje potrebne dokumentacije. Istovremeno je tadašnji predsjednik »Željezničara« Tomislav Čanić inicirao rekonstrukciju nestručno započete izgradnje skloništa uoči Domovinskog rata. Društvo je početkom 2013. odlučilo započeti rekonstrukciju skloništa i izabralo radnu skupinu za organiziranje radova.

U unutrašnjosti objekta bila je još uvijek zemljana podloga, grede su bile krivo postavljene, zidovi nedozidani, prvi dio objekta, zatvoren ciglama, u ruševnom stanju, a gotovo svu krovnu konstrukciju »otpuhali« su velebitski vjetrovi. Cijela 2013. protekla je u pripremama za saniranje objekta i izradi nacrta za njegovu obnovu. Istovremeno su se na području Visočice bilježila mnoga događanja, od obilježavanja tradicionalnog prvog izleta Gospićana na Velebit uopće (prvi vikend u srpnju 1898.), noćnih uspona i trka pripadnika naših snaga pri UN-u, do pustolovnih utrka, polijetanja paraglajdera s vrha Visočice, nastupa radioamatera...

Radovi na saniranju objekta, rekonstrukciji i kompletnoj obnovi prema novom nacrту mobilizirali su i aktivirali sve veći broj članova društva,

kojima su se pridružili i mnogi drugi građani Gospića, kao i planinari drugih društava. Ljubav prema budućem objektu i Visočici kao ugodnom planinarskom odredištu dovela je do stručno izgrađenog objekta koji sada može kvalitetno ugostiti više od 20 planinara. U njegovu izgradnju uloženo je više od 100.000 kuna, ne računajući vrijednost rada planinara, koja je nemjerljiva. Zato nije čudno da je novootvoreni objekt dobio status planinarske kuće. Tridesetak metara od kuće, sa sjeverozapadne strane, izgrađen je »šumski zahod«, a kao spremnik za vodu služi nekadašnja cisterna. Ona će uskoro također u rekonstrukciju, dok će se uz kuću dograditi posebno sklonište (»zimska soba«), koje će biti stalno otvoreno.

U ljetnim mjesecima u kući će se dežurati vikendom, a najavljenje će skupine u svako doba godine moći dobiti ključ u Gospiću ili će s njima do kuće poći dežurna osoba.

Projekt obnove doma se nastavlja

Grad Gospic i Turistička zajednica prepoznali su vrijednost područja Visočice i svjesni su da će širi projekt obnove Gojtanova doma pridonijeti gospodarskom razvoju toga kraja i poboljšati život u ruralnim predjelima. U tijeku su oblikovanje projekta, strateških idejnih rješenja

Gojtanov dom prije 50 godina i danas

predizvedivosti, priprema projektne dokumentacije za natječaje i priprema temelja za korištenje sredstava iz fondova Europske unije. Riječ je o nizu predprojekata, od Rizvan Cityja i uključivanja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava sa širem područja podvelebitskih sela (Brušane, Rizvanuša, Lički Novi i šire područje Gospića) do izgradnje ceste i žičare za prijevoz materijala, koja bi se poslije prenamjenila za prijevoz turista, uspostavljanja trekking i biciklističkih staza, povezivanja drugih subjekata ovog dijela Velebita, kao što su NP »Paklenica« i projekt »Sveto brdo« te uključivanja u programske inicijative projekta »Via Dinarica«.

Glavni dijelovi budućeg projekta obnove Gojtanova doma prezentirani su više puta, a posebno značajno i dobro obrađen projekt bio je izložen na prezentaciji Ministarstva turizma pod

nazivom »Sporazum o partnerstvu s Republikom Hrvatskom« 30. listopada 2014. Ocijenjen je kao vrlo perspektivan i izgledan za realizaciju. Na redu su nadležna tijela Grada Gospića, Turističke zajednice Gospić i Vlade Republike Hrvatske.

Povijest izgradnje planinarskih objekata na gospičkom području

Kada je 1912. poznati gospički odvjetnik dr. Ivan Gojtan postao predsjednik podružnice HPD-a u Gospiću, počeo je s izgradnjom planinarskih objekata na južnom Velebitu. Evo kratkoga kronološkog pregleda:

- 1914. gradi se Piramida na Oštari
- 1914. pokrenuta je izgradnja kolibe (skloništa) na Strugama ili Docima, koju je prekinuo Prvi svjetski rat, a izgrađena je tek 1935.
- 1921. Skupština HPD-a prihvata inicijativu za izgradnju doma na Visočici
- 1924. 8. rujna dr. Ivan Gojtan postaje začasni član HPD-a
- 1925. Gojtan uzima u zakup dvije kuće u Cerovcu nedaleko od Gračaca i daruje ih gospičkoj podružnici povodom tisućite obljetnice hrvatskoga kraljevstva
- 1927. izgrađeno je sklonište na Dušićama
- 1927. 29. lipnja otvoren je dom na Visočici, koji je nazvan po Ivanu Gojtanu
- 1933. kod Gojtanova doma izgrađena je cisterna
- 1935. izgrađen je planinarski put do vrha Visočice
- 1935. izgrađena je planinarska koliba (brvnara) na Strugama (Docima) veličine 6×4 metra, kapaciteta 10 ležaja, tik do izvora Marasovac
- 1937. ozidan je izvor Marasovac
- 1939. dr. Ivan Gojtan umire; razdoblje od 1912. do 1939. planinari nazivaju »Gojtanovim dobom«
- 1940. 4. rujna Gojtanov dom je spaljen
- 1950. na temeljima podružnice HPD-a nastaje Planinarsko društvo »Visočica«
- 1961. skupština PD-a »Visočica« donosi odluku o izgradnji novoga doma na Visočici
- 1962. 16. rujna otvara se novoizgrađeni Gojtanov dom

Od izgradnje novog doma Visočica je postala simbolom planinarstva u ovom dijelu Velebita. Sve do početka Domovinskog rata Gojtanov dom bio je okupljalište Gospićana, ponajviše mladih. Nažalost, 24. listopada 1991. dom je ponovo spaljen, a uz temelje njegovih ruševina ostalo je nedovršeno sklonište, koje je PD »Željezničar« nedavno obnovio i preuređio u planinarsku kuću.

Zašto je sjećanje važno?

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Na spomenak hrvatskim braniteljima

Probudila sam se u gluho doba noći, prije zore. Povjetarac s mora doplutoao je kroz otvoren prozor nad moj krevet, natjeravši zavjesu da poput zastave zaleprša kroz sobu. Osjećala sam miris mora i soli, i topao zrak još jednog vrućeg ljetnog dana. Blijeda svjetlost poput čipke obrubljuje jasne biokovske konture, oštре rubove kojima su nad Makarskim primorjem odijeljeni nebo i zemlja. Sunce se polako uzdiže na istočnom obzoru i obasjava svijet sjajnom svjetlošću. Nad Biokovom sviće novi dan.

Naselje Gradac u podnožju Rilića, jugoistočnog dijela Biokova, spominje Konstantin Porfirogenet u X. stoljeću kao grad Neretvanske kneževine Labinetza. Na lokalitetu Crkvini, usred gusto izgrađenoga turističkog dijela naselja između Jadranske magistrale i mora, u zapadnom dijelu današnjega naselja, otkriveni su zidovi iz rimskog doba, što znači da je tu u II. i III. stoljeću postojala veća rimska građevina. Također su pronađeni ostaci termi, granitnih stupova, sarkofaga i novčići. Mjesto je poslije dobilo ime po tvrdavi »gradu« na uzvisini iznad današnje crkve svetog Mihovila, a prvi se put spominje 1649. u pismu mletačkog providura Mihovila Malipiera makarskom biskupu fra Petru Kačiću. Fra Kačić spominje i predaju prema kojoj su u stara vremena došla iz Vrane kod Zadra dva Kačića u taj kraj »gdje užidjaše kašteo koga nazvaše Gradac«. Nekadašnje primorsko središte kolonije Narone bilo je važno rimsко uporište na tom dijelu Jadrana.

Uska i veoma strma cesta uspinje se od Jadranske magistrale do groblja kod stare župne crkve svetog Ante. Na tom je mjestu bilo groblje i u srednjem vijeku, što potvrđuje nekropola stećaka koja je pod državnom zaštitom. Planina je obasjana bijelom jutarnjom svjetlošću, elegantna i lijepa, zapravo veličanstvena. Podarila sam joj širok, blistav osmijeh i prepustila se čaroliji boja šume, mora i kamena, mirisa pinija i zrikanja zrikavaca. Ovdje završava cesta i počinje makadamski put

ispod kojeg se prema moru, sve do kuća pod riličkim masivom, spuštaju pepeljasta i srebrna stabla maslina. Planinarska staza nastavlja starim građenim putom koji je od davnina povezivao naselja Gradac u današnjoj Splitsko-dalmatinskoj i Staševicu u Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

Staševica je malo naselje u sastavu Ploča. Ime je dobilo po svetom Anastaziju, solinskom mučeniku, kojeg su Splićani prozvali Staš. Na okolnom planinskom prostoru donedavno je bilo više zaselaka. Nakon izgradnje tunela, koji je probio fra Ante Gnjeć od 1934. do 1938. godine, puštena je voda i dobiveno je plodno polje na kojem sve uspijeva. Poslije potresa 1962. većina se stanovnika iz okolnih zaselaka na brdima spustila prema polju, pa je tako nastala Staševica. Jedan je od tih zaselaka Grnčenik, četvrta kontrolna točka Biokovske planinarske staze. Do zaselka vodi označen planinarski put, koji se sa staze odvaja u šumu, te drugi s prijevoja pod Svetim Paškalom.

Kamen na kamenu, kamen do kamena prijevoj je na riličkom grebenu pod Svetim Paškalom, preko kojeg vodi put prema Svetom Iliju. Snažan kameni bedem i krševit greben neodoljivo me podsjećaju na obližnje Drveničke stine. Građeni put do prijevoja, kamo bespuće iza prijevoja. Tako su slični, a opet, potpuno drugačiji. U dolcu pored puta slobodno pasu krave i konji. Planinarska staza ulazi u prilično težak krš.

Nakon dugog hodanja pod suncem pronašla sam svoje malo svetište intimnosti i vlastite savjesti. Baš tako izgleda usamljena, mala glavica Svetog Iliju na brdu Grabovici, treća kontrolna točka Biokovske planinarske staze (BPS). Ta je staza otvorena 1979. pod nazivom »Biokovski partizanski put«, a iste je godine izdan i dnevnik obilaznice. Današnji je naziv dobila 1993. Velik je dio trase, nažalost, zapušten i ne održava se već dulje vrijeme. Obilaznica BPS dugačka je i naporna, proteže se uzduž cijelog Biokova u duljini od 100 kilometara, s 20 kontrolnih

Sveti Ilij (iznad Gradca), najjužniji biokovski vrh

točaka od Baćine kod Ploča do Zavetorja kod Gornjih Brela. Ne smije se zaboraviti da Biokovo, kao uostalom i svaka druga planina, zahtijeva puno poštovanje i dobru pripremljenost za svaki uspon. Vremenski se uvjeti mogu brzo promijeniti, površinska se voda veoma teško može naći i svako odstupanje od označenih staza predstavlja rizik. I zato, neoprezni šetaču, upamti da drugi put možda neće naići netko tko će ti pokazati put i podijeliti s tobom gutljaj vode. Pazi da s Biokovom ne ostaneš sam!

Iako je visok tek 773 metra, Sveti je Ilij na takvom položaju da pruža snažne i neposredne doživljaje prirode u svoj njezinoj beskrajnoj ljepoti. Dovoljno je raširiti ruke i okrenuti se oko sebe za puni krug. More je mirno i neobično prazno za ovo doba godine. Otoci Hvar, Korčula i Mljet, u daljini Vis, izgledaju proturječno: stvarni i izmišljeni, pravi i nestvarni. Nad Pelješcom se uzdiže imenjak Sveti Ilij. Obasjan suncem izgleda pitom i tih, ali to je samo varka silnog i teškog vrha. Baćinska jezera sjeverozapadno od ušća Neretve svojevrstan su kripto-depresijski prirodni fenomen iznimne ljepote i

spadaju u red najzanimljivijih pojava u hidrografiji krša. Promatram ih nepomično i dugo. Na vrhu Svetom Paškalu (715 m), na susjednom brdu Plani, ruševine su crkvice svetog Paškala iz XVIII. stoljeća, jedne od najstarijih očuvanih građevina na prostoru Gradca. Svetom Paškalu, zaštitniku stočara, u ono se vrijeme hodočastilo u procesijskim povorkama. Nad svime se nadvija veliko prostranstvo moćnog Biokova.

Odmaram se u dubinama vlastitoga bića. U stvarnom tjelesnom i duhovnom sjedinjenju čovjeka i planine krije se iskustvo najdubljeg mira i odmora. Tek u takvom stanju sabranosti mogu otkriti samu sebe, mogu osjetiti prostore gdje sam zaista kod kuće. To sam ja. To su moje vlastite dubine, istinski sam sposobna primijetiti drugog čovjeka i otkriti mu mjesto u svom srcu. A tajna slobode u čistom je srcu. Moje umjetničko umijeće snažno se rasplamsava oko ove jedinstvene stvarnosti koja nosi radost života. I konačno, ljubav se ne mjeri po onome koliko smo dali, nego po onome koliko nam je ostalo. Čovjek bez sjećanja je kao drvo bez korijena. Zato je sjećanje važno.

IN MEMORIAM

Miroslav Pleško

Poznati hrvatski planinar, alpinist i gorski spašavatelj ing. Miroslav Pleško stradao je i nestao 4. kolovoza u Crnom moru u Rumunjskoj. Prilikom kupanja u Crnom moru kod ušća Dunava naglo mu je pozlilo i jaka ga je struja odvukla od obale. Usprkos velikim naporima članova skupine, nisu mu mogli pomoći. Pritom je iscrpljen nestao u moru i jedan od spašavatelja. Pleško nije nađen. Višednevna intenzivna potraga za obojicom bila je bezuspješna.

Tragična je vijest zapanjila i teško pogodila sve koji su poznivali toga velikana našega planinarstva i gorskog spašavanja, čovjeka malog rastom, ali toliko velikog djelima i ljudskošću da ga svojim najboljim prijateljem i uzorom smatraju članovi brojnih zagrebačkih planinarskih društava, pa tako i »Željezničara«, »Velebita«, »Naftaplina«, »Susedgrada« i drugih, a posebno hrvatski alpinisti i gorski spašavatelji.

Miroslav Pleško - Čo rođen je 19. studenoga 1938. u Splitu. Bio je jedan od najistaknutijih hrvatskih alpinista i članova Hrvatske gorske službe spašavanja. Alpinisti ga jako dobro znaju, no mnogi planinari s kojima je Čo bio na izletima u našim i stranim planinama možda nisu ni znali da su se na izletu ili na planinarskom domu gdje bi on znao dežurati družili s čovjekom koji predstavlja najslavniji vrh hrvatskog alpinizma i penjanja – jer on to nikada nije isticao. Sa svojim dugogodišnjim penjačkim partnerom i prijateljem, alpinistom i gorskim spašavateljem također vrlo samozatajnim Rikardom Ballonom, ispenjao je u šezdesetim i sedamdesetim godinama prošlog stoljeća velik broj najtežih smjerova, između ostaloga Centralni smjer u Dedeču, Aschenbrennerov u Travniku, Zajedu u Šitama i druge u Julijskim Alpama, prvo ponavljanje Velebitaškog smjera u Anića kuku, velik broj uspona u Magliću, Durmitoru, Prenju. Njih su dvojica u povijest ušla kao najplodniji zlatni penjački navez. Vrijedi spomenuti i teške uspone s drugim prijateljima penjačima, kao što su Peternelova i Direktna na Črni graben u Triglavu. Uspon kojim je Pleško ušao u povijest hrvatskoga pa i svjetskog alpinizma prvenstveni je smjer Klin u Anića kuku koji je ispenjao 1966. zajedno s Nedjeljkom Jakićem i Stankom Gilićem, a u kojem je slobodnim penjanjem riješio najteže izlazne dužine.

Pleško je bio i vrstan alpinistički instruktor na brojnim alpinističkim školama te saveznim ledenjačkim tečajevima i logorima. Bio je pročelnik Komisije za alpinizam PSH-a od 1975. do 1980. U Alpinističkom odsjeku PDS-a »Velebit«, u kojem je bio aktivna godina, stekao je i naslov »Prvo kladivo Velebita«, za najuspješnijeg penjača godine. Bio je nositelj naziva »alpinist«.

Članom HGSS Stanice Zagreb postao je šezdesetih godina prošlog stoljeća i u njoj je djelovao sve do danas. S ponosom je nosio značku gorskog spašavatelja broj 169. Bio je jedan od najboljih i najomiljenijih instruktora HGSS-a. Na tečajevima je na posve poseban, nena-metljiv, ali neizmjerno uvjerljiv i autoritativan način prenosio mlađima znanja i vještine gorskog spašavanja i svoje veliko iskustvo.

Tijekom više desetljeća istaknuo se u brojnim teškim akcijama spašavanja i na nebrojenim dežurstvima na zagrebačkom Sljemenu. Sudjelovao je u velikoj potrazi i našao tragove u snijegu bitne za nalaženje trojice tragično smrznutih mlađića na Medvednici 1969., u akciji spašavanja dvojice penjača stradalih na ulazu u Mosoraški smjer u Paklenici 1972., u velikoj trodnevnoj potrazi za nestalom, umrlim planinrom ispod planinarskog doma Risnjak 1977., u akciji spašavanja penjača koji je cijelu noć naglavce visio u smjeru SVOS u Kleku 1977. U velikoj noćnoj potrazi na Medvednici 1980. pronašao je usred noći iscrpljenog dječaka usnulog u snijegu. Sudjelovao je i u ekstremnoj zimskoj potrazi te spašavanju troje riječkih planinara na Risnjaku i Platku 1985., u spašavanju života planinara koji je doživio srčani udar kod Njivica na Medvednici 1994. Gotovo sve svoje slobodno vrijeme provodio je u planinama i tako je stekao onaj najfiniji, neuhvatljiv osjećaj i iskustvo koje gorskom spašavatelju pomažu da pronađe osobe izgubljene u brdima i pruži im pomoć.

Za svoj dragocjen doprinos hrvatskom planinarstvu primio je Zlatni znak HPS-a i najviše priznanje, počasni znak priznanja GSS-a PSH od kovanog srebra.

Neka je velika hvala i slava alpinistu i gorskom spašavatelju Miroslavu Plešku, uz sućut njegovoj obitelji i najdražima.

Vjenceslav Jurić

Jedno od najvrednijih obogaćenja koje dobivamo baveći se planinarenjem jest upoznavanje brojnih dobrih i dragih ljudi. Kretanje u prirodi i druženje s planinarima obogaćuje svakoga od nas, širi nam vidike i čini nas bogatijim i sretnijim ljudima. Neki se u planinarskom društvu zadrže kratko, neki budu aktivni po nekoliko godina dok ih život ne odnese na druge kolosijeke, no ima i ljudi koji planinarstvu i svom planinarskom društvu posvete doslovce cijeli svoj život. Baš takav, posvećen planinama i planinarstvu bio je neumorni Vjenceslav Jurić Jura.

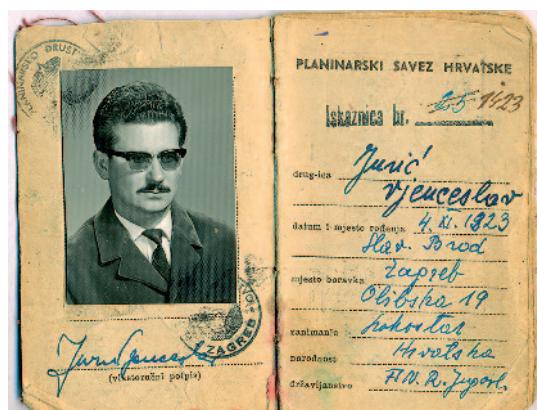
Rođen je 4. studenoga 1923. u Slavonskom Brodu, a planinarenjem se počeo baviti u ranoj mладости. Jura je bio ne samo svjedok, nego i aktivni sudionik osnivanja Planinarskog društva Zagreb 1948. i Planinarskog društva »Željezničar« 1950. godine. Još prije toga, sa članovima Fiskulturnog društva Lokomotiva bio je angažiran u uređenju domova na Glavici i na Oštarcu. Kada je 1948. otvoren dom na Oštarcu, upravo je Jura bio prvi koji je tog svečanog dana u njemu dežurao. Godine 1949. položio je ispite za instruktora planinarstva i postao jedan od rijetkih planinarskih instruktora s fakultetskom diplomom. U to vrijeme mnogo se bavio markiranjem planinarskih putova, pa je tako ubrzo postao i prvi referent za markiranje Planinarskog saveza Hrvatske. Godine 1949. uvodio je prve markacije u Bijele stijene, a 1951. objavio »Kratka uputstva o markiranju puteva« i staza u časopisu »Naše planine«. Nositelj je značke »Markacist HPS« s brojem 1.

Kao profesionalni lakirer 1950. godine očistio je i obojao Sljemensku piramidu, koja danas стоји на Japetiću. U PD-u Zagreb bio je suosnivač markacijske i speleološke sekcijske, a u PD-u »Željezničar« pročelnik alpinističkog odsjeka (1960.), seniorske sekcijske, član uprave, komisije za priznanja i suda časti u više mandata. Dvije godine (1999. - 2001.) obavlja je dužnost predsjednika HPD-a »Željezničar«. Nemjerljiv

doprinos dao je unaprjeđenju rada HPD-a »Željezničar« na svim poljima, zaduživši mlađe naraštaje planinara. Svojem planinarskom društvu bio je vjeran od osnutka društva pa do zadnjega daha, više od 65 godina. Stekao je najviša priznanja Hrvatskog planinarskog saveza i HPD-a »Željezničar«.

Kroz protekla desetljeća bio je stalno prisutan, aktivan i vrijedan kad god je trebalo. Planinarske prijatelje i poznanike darivao je često svojim unikatnim umjetničkim djelima od keramike. Bavio se fotografijom, orijentacijom, sletovima, gorskim spašavanjem i držao predavanja. Bavio se i skijanjem i bio skijaški sudac. Prošao je sve domaće i brojne europske planine, a ne treba zaboraviti da su usponi u daleke planine bili teži nego danas jer prije pola stoljeća nije bilo tako jednostavno doći do planina. Međutim, više od svega volio je svoj Oštrec. Na Oštarcu je bio oko 1500 puta. Obišao je više od 60 planinarskih obilaznica.

Dežurstvo u planinarskom domu na Oštarcu

Za svestran planinarski rad Planinarski savez Jugoslavije nagradio je Vjenceslava Jurića 1975. srebrnim znakom, a 1978. zlatnim znakom. Planinarski savez Zagreba dodijelio mu je 1985. srebrni znak PSZ-a s vijencem, a 1990. plaketu. Srebrni znak HPS-a Vjenceslav Jurić stekao je još 1962., a zlatni znak 1968. godine. Najviše priznanje, plaketu Hrvatskog planinarskog saveza primio je 1995. godine.

Povrh svega, planinari Željezničara upoznali su ga i voljeli radi sklonosti da uvijek bude pri ruci, prijatelj svakome planinaru i sudionik svake planinarske akcije. U monografiji povodom 60. obljetnice HPD-a »Željezničar« Jurić je svoj planinarski život sažeo u rečenice koje mogu

biti inspiracija i vodilja svakom planinaru: »U planinarstvu sam pronašao sebe. Bavio sam se i planinarenjem po visokogorju, alpinizmom i špiljarstvom i markacijama. Nije bilo sekcije u kojoj nisam sudjelovao, a u većini sam bio i pročelnik. Volim sve probati i nikad nisam zažalio što sam odabrao taj put.«

Jurić sada odlazi na visoku i daleku planinu, ali ostaje istodobno prisutan u srcima sviju onih koji su imali povlasticu poznavati ga. Svim njima ostat će u uspomeni kao velikan HPD-a »Željezničar«, veliki planinar, instruktor, markacist, sudionik izleta i raznih aktivnosti, ali prije svega veliki prijatelj i dobar čovjek.

Alan Čaplar

Sjećanje na naše prijatelje

Povodom desete godišnjice tragične pogibije trojice planinara, članova Planinarskog kluba »Split«

Kada nam zauvijek ode netko blizak i drag, mnogi od nas osjeće čežnju i slutnju kao pjesnik Ujević u svom »Odlasku«. Čežnju za njim, ili njima, jer nam nedostaju. Slutnju da se nikada neće vratiti. A kada slutnja postane stvarnost, ostaje nam otpornost i hrabrost kako se miriti s tim.

Prije deset godina, 14. siječnja 2006., na Svetom brdu na Velebitu poginuli su članovi PK-a »Split« Zoran Skračić, Miro Duplančić i Ivo Milun. Bili su u najljepšim godinama, između četrdesetpete i šezdesete. Snažni, planinarski iskusni, puni života i želje za još mnogim usponima. Imali su obitelji, donekle stasalu djecu i radi toga više vremena za odlazak u planinu. U njihovim srcima i dahu bile su planine, planine. Ali, te okrutne noći na ledom okovanom Velebitu, olujna bura otklizala ih je u daljine, daljine.

Pred odlazak na spavanje u planinarskom skloništu »Vlaški grad« Zoran, najmlađi od njih, poslao je supruzi SMS-poruku: »U toploj skloništu sjedimo uz vatru, a iznad nas svijetli mjesecina i obašjava malo sklonište, a svuda oko nas snijeg«. Ona u svom domu nije ni slutila da će mu to biti posljednja noć. Noć u kojoj se temperatura spustila i za velebitske, zimske uvjete vrlo nisko, a bura je iako je bio siječanj puhalo prejakom silinom.

Nakon prvog poziva na pomoć sa Zoranovog mobitela, koji je Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja dojavio obiteljski prijatelj, Služba je brzo poduzela akciju spašavanja. U to vrijeme imali su zimsku vježbu na Biokovu. Poslije izvjesnog vremena, pokušavajući helikopterom sletjeti na ledeni velebitski proplanak i sami su bili izloženi opasnosti. Prvog dana pronađeno je tijelo jednog od njih, a nakon noći neizvjesnosti i nade preostala dvojica.

Mediji su to nazvali najtežom tragedijom u povijesti hrvatskog planinarstva. Mi, njihovi prijatelji i svi ostali

Spomen-ploča na Velebitu

članovi planinarske obitelji, to smo i osjećali. Pokušavali smo odgonetnuti što se dogodilo. Zar ih je stvarno na uskoj stazici iznad provalje otpuhala bura već na samom početku uspona na Svetu brdo, ili su Zoran i Ivo, vidjevši Mirov pad pokušali pomoći i pritom sami stradali? Iskusni gorski spašavatelji zaključili su da su naši planinari na zimski uspon išli bez odgovarajuće opreme i u riskantnim meteorološkim uvjetima.

Kako smo ih voljeli, teško možemo priznati njihov propust. Oni su to životom platili. Zato želimo da njihovo tragično iskustvo bude upozorenje svim planinarama. Ova spomen-ploča koju su im 2007. u sjećanje postavili PK Split i Hrvatski planinarski savez, služi i za to.

Kao što kaže pjesnik, nama ostaje želja da ovamo putujemo i ovdje da tugujemo. I vječno pitanje: Zašto? Naše neznanje o tragediji ostavlja puno bola u velebitskim maglama. S tim bolom i sjećanjem, danas smo ovdje, s njima u srcu i mislima.

Gordana Burica

Uređeni prilazni putovi do Cerinskoga vira, najljepšega slapa u Samoborskom gorju

Članovi HPD-a »Sveti Patrik« i udruge »Ekospirit« iz Samobora organizirali su od utorka 12. do subote 16. srpnja radni kamp u Samoborskem gorju. Kamp je, uz finansijsku potporu grada Samobora, organiziran u planinarskom domu »Cerinski vir«, u kojem su sudionici boravili, noćili te krijeplili dušu i tijelo nakon radnih sati provedenih uza slap i na potoku Javorcu, koji protjeće ispod samoga planinarskog doma.

Predsjednica HPD-a »Sveti Patrik« Martina Razum - Arapović i tajnik udruge »Ekospirit« Radovan Librić osmisili su program uređenja potoka Javorca i najljepšega slapa u Samoborskem gorju, Cerinskoga vira, koji su bili godinama zapušteni te zatrpani granjem i drvljem ostavljenim nakon eksploatacije okolnih šuma. U blizini potoka i slapa nalazi se zidanica iz prve polovice devetnaestoga stoljeća, koja je nakon desetogodišnje obnove preuređena u planinarski dom i duhovni centar. Nakon radova na obnovi zgrade slijedilo je uređenje obližnjega slapa i potoka.

Duhovno-radni ljetni kamp bio je slojevit. Prijepodne su njegovi sudionici sudjelovali u čišćenju potoka, slapa i prilaznih putova te lakšim poslovima u domu, a u popodnevnim su se satima održavale radionice na kojima se učila izrada kraluša na košic, našvavanje, priprema »tenkoga kolača« te restauriranje namještaja. Misna slavlja tijekom kampa predvodili su rektor Nacionalnog svetišta sv. Josipa u Karlovcu mons. Antun Sente, duhovnik udruge »Ekospirit« vlč. Robert Mokri, duhovnik Zagrebačke bogoslovije vlč. Vlado Razum te povjerenik za pastoral migranata i turista Zagrebačke nadbiskupije vlč. Andelko Katanec.

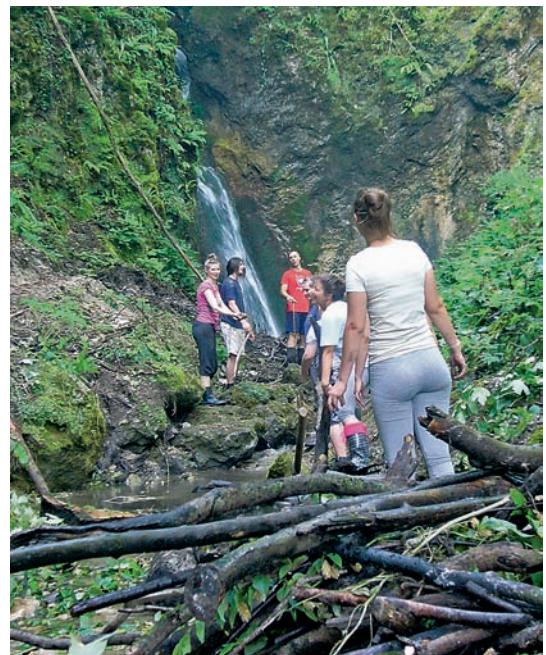
Radni je kamp potpuno uspio pa su sada potok, slap i prilazni putovi čisti i uređeni. Članovi Ante Blažević i Vlado Kenda uredili su i dva mosta koji će pomoći planinarima pri prijelazu potoka kada idu prema Japetiću, najvišem vrhu Samoborskoga gorja. Svesrdnu pomoć kampu pružio je i mještanin Božo Grgurić iz Velikog Lipovca. Tjelesnu snagu sudionika

Izgradnja mosta nadomak Cerinskoga vira

Uređenje prilaznog puta do slapa

Trebalo je mnogo snage za čišćenje slapa od granja i srušenih stabala

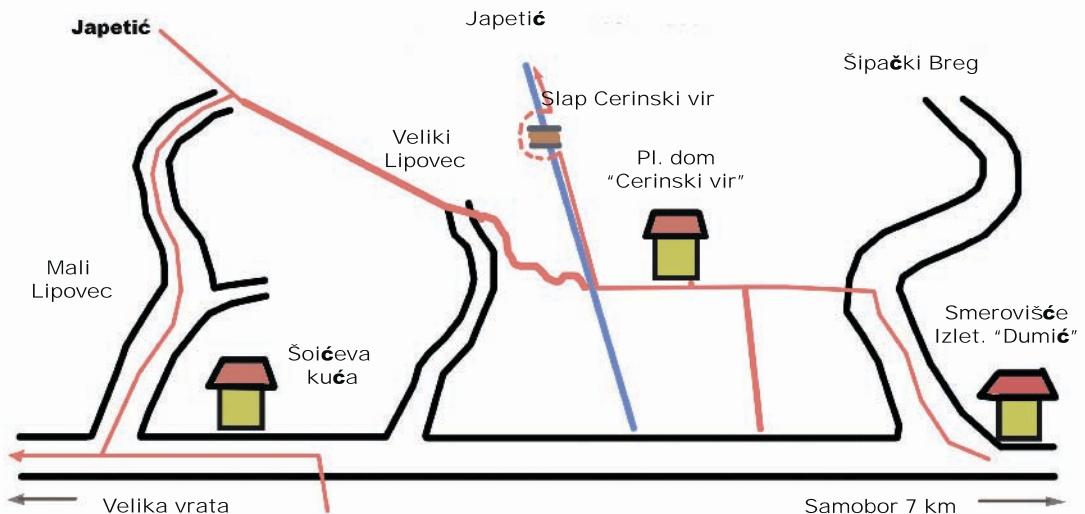
kampa svakodnevno su održavale vrijedne kuharice izmenjujući se i volontirajući u kuhinji, a za kolače su se pobrinule članice Društva sv. Izidora Seljaka, jedne od sekcija udruge »Ekospiritusa«.

Preostaje još uređiti strmi dio puta lijevo iznad slapa, kako bi ga se moglo bez poteškoća i opasnosti zaobići te nastaviti prema Japetiću. Taj dio planinarske staze uvijek

uniše bujice. Da bi se uređio taj zahtjevan dio puta, bit će potreban veći zahvat. Planira se i postavljanje velike ploče s osnovnim podacima o Cerinskom viru.

Nagodinu će se navršiti devedeset godina otkako su samoborski planinari »otkrili« Cerinski vir, lijepu destinaciju za dušu i tijelo. HPD »Sveti Patrik« planira obilježiti tu obljetnicu.

Radovan Librić

20. Dani planinara Herceg-Bosne

Jubilarni dvadeseti Dani planinara Herceg-Bosne održani su od 19. do 21. kolovoza na Bučićkoj ravni kod Novog Travnika. Organizator okupljanja bio je PD »Kuk« iz Novog Travnika, a sudjelovala su mnogo-brojna domaća društva. Najbrojniji su bili članovi HPD-a »Vitez«, čiji je dom poslužio kao kontrolna točka pohoda.

Prvi je dan bio predviđen za prijavu društava, postavljanje šatora, kratko hodanje prema kapeli sv. Bernarda na Kuku i posjet stećcima na Debeloj međi. Subota je počela čajem za sve sudionike, a potom se krenulo na planirane pohode. Najatraktivniji je bio šestosatni izlet trasom Velika ravan – Delin greb – Mačkovo vrilo – Poljana – Zabrdje – Zaselje (planinarski dom HPD-a »Vitez«) – Luka Briza – Velika ravan. Planinarima s manje kondicije bio je ponuđen izlet od tri sata (Velika ravan – Luka Briza – Gradina – Raščevac – Zaselje – Krajkovače – Velika Ravan). Dvije su se skupine susrele u Zaselju.

Na Danima planinara Herceg-Bosne sudjelovalo je 36 društava s oko 600 sudionika, od toga 12 društava iz Hrvatske. HPS je predstavljala dopredsjednica Jadranka Čoklica.

Nakon ručka upriličenog za sve planinare održana su natjecanja u potezanju konopca, utrke u vrećama i bacanju kamena s ramena, a po završetku igara održana je i misa u kapeli sv. Bernarda na brdu Kuku.

Svečanost je otvorio Stjepan Dujo, a pozdravnom su se riječi okupljenima obratili predsjednik HPD-a »Kuk« Miroslav Blaž, predsjednik Planinarskog saveza Herceg-Bosne Branko Bago i dopredsjednica HPS-a Jadranka Čoklica. Nakon obraćanja pristiglim

Zabavne igre na Bučićkoj ravni kod Novog Travnika

planinarima upriličeni su kulturno-umjetnički program i paljenje logorske vatre, a u 19 sati sastanak svih predstavnika društava, koji je poslužio za upoznavanje, razmjenu iskustava i pozivanje na uzajamne posjete.

Druženje predstavnika društava završilo je u kasnijim večernjim satima, kada su se sudionici razišli svatko na svoju stranu – neki u šatore, a drugi u planinarski dom u Zaselju.

Posljednji dan, u nedjelju, sudionici su se ponovno okupili i nastavili druženje. Nakon lagane šetnje okolicom priređen je ručak za sve sudionike, a u 14 sati završni dio manifestacije, kada su svim društvima uručene zahvalnice. Društva su se zahvalila na dočeku i dobroj organizaciji te predala darove domaćinima.

Jadranka Čoklica

Obraćanje dopredsjednice HPS-a Jadranke Čoklice na 20. Danima planinara Herceg-Bosne

Planinarska pjesmarica, glazbeni susret na Belecgradu

U subotu i nedjelju, 2. i 3. srpnja, održan je drugi susret pjevača i pjevačica, zborova i ansambala koji izvode melodije i tekstove vezane uz planine i planinarenje. Susret je održan pod nazivom »Planinarska pjesmarica«. Kao i lani, i ove smo se godine družili na Ivanščici, podno starog Belecgrada, u »dvorištu« istoimene planinarske kuće.

U glazbenom su programu nastupili ansambl »Go re mi« (HPD »Zagreb-Matica«), »Pinkleci«, GPS, »Vladimir Horvat« (HPD »Vihor«), Pajdašija svetog Martina, »Putari« (PD »Vrapče«), KUD »Belec«, »Nikola Kuzmičić« – Dilektantsko kazalište »Pentravci« i zbor »Tam gor« (HPD »Željezničar«).

Okupljanje je počelo u subotu prijepodne. Neki su došli ranije jer su htjeli malo i planinariti prije

Druženje uz glazbu na Belecgradu

SANJA HAJMAN
SANJA HAJMAN

nastupa, pa su se penjali do vrha Ivanščice, a neki tek poslijepodne znajući da će prespavati i na izlete poći sutradan. U iščekivanju glavnog događaja pozdravljalo se, pomalo »popevalo« i plesalo, jelo izvrstan gulaš, a nešto se malo i pijuckalo kako bi se razbila trema. A onda je, u 18 sati, sve po protokolu, »Pjesmaricu« otvorila i prisutne pozdravila planinarka i zborasnica Selena Rade, koja je »štafetnu palicu« preuzela od Igora Mikulčića. Igor zbog bolesti nažalost nije mogao biti s nama, ali bio je sve vrijeme prisutan kao dobri duh »Pjesmarice«, čiji je idejni začetnik i organizator, zajedno sa svojim zborasima iz HPD-a »Zagreb-Matica«.

U svojim nastupima svi su se trudili dati najbolje od sebe i nadali se da to onima koji slušaju zvuči podnošljivo. I uopće nije bilo loše, a ako mi ne vjerujete, dodite dogodine i uvjerite se! Uz pjesmu i svirku vrijedi izdvojiti i recitacije Nikole Kuzmičića, koji je ugodnim glasom govorio o svom rođnom otoku Hvaru. Počevši na štokavštini, a završivši na čakavštini djetinjstva, izmamio je nemalu suzu – i ne samo Dalmatincima.

Nakon službenog dijela programa prvo smo Igoru zaželjeli brzo ozdravljenje i svi mu zajedno otpjevali »Poleg jedne velke gore« (sva sreća, bilo je signala za mobitel). Potom su slijedili roštilj i druženje do kasno u noć. Sada se pjevalo neopterećeno, nije se baš pazilo na note, a bilo je, dakako, prilike i za ples.

Događaj koji je obilježio susret bio je trenutak kada je za vrijeme pjesme »Jedina« u izvedbi zbara »Tam gor«, jedan Tonči kleknuo i pitao jednu Sonju hoće li se udati za njega. A mi koji smo sudjelovali u zavjeri, samo smo čekali njeno: »Daaaaa!«, pa zaplakali i smijali se, grilili se i ljubili. Pravo je čudo kako smo uopće uspjeli otpjevati do kraja.

Eto još jednog razloga da dođete na sljedeću »Pjesmaricu«. Ne morate se baš zaručivati, možda samo počnete drugačijim očima gledati nekoga tko

vas odvede u šetnju pa se uz žubor potočića i zaljubite, a onda od ljubavi i propjevate. Ili samo uživajte u romantičnom okruženju predivne prirode, pod paskom drevnih gospodara Belecgrada. Ipak je točna ona stara: »Tko pjeva, zlo ne misli«, zar ne? Katica Gajčević

Dva sporta HPS-a na ljetnim i zimskim olimpijskim igrama

Na zasjedanju skupštine Međunarodnog olimpijskog odbora (IOC), koja se u Rio de Janeiru održala neposredno uoči otvorenja XXXI. olimpijskih igara, 3. kolovoza 2016. donesena je odluka o uključivanju pet novih sportova u ljetne igre. Tako će u Tokiju 2020. premijerno na rasporedu biti baseball/softball, karate, rolanje, daskanje na valovima i – sportsko penjanje. Dan prije, natjecateljsko planinarsko skijanje također je postalo olimpijski sport priznat od strane IOC-a, pa će se prva olimpijska natjecanja održati 2018. u Pyeongchangu (Južna Koreja) i Pekingu 2022. godine.

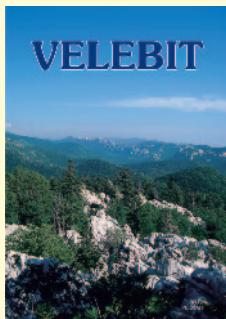
Sportsko penjanje i planinarsko skijanje dva su od tri sporta organizirana u Hrvatskom planinarskom savezu prema Statutu HPS-a i Nomenklaturi hrvatskog sporta i sportskih grana. Ti sportovi imaju i svoje svjetske federacije (IFSC i ISMF), čiji je HPS član. U nekim državama sportsko penjanje i planinarsko skijanje imaju svoje posebne nacionalne saveze, ali više je primjera da tamo gdje su tradicionalno jaki nacionalni planinarski savezi od Švicarske, Francuske, Njemačke, Engleske, Slovenije do Češke itd., da su ti sportovi kao i u Hrvatskoj, ostali u savezima gdje su i osnovani, najviše zbog kontinuiteta i postojeće organiziranosti. Uvrštanje među olimpijske sportove sportskom penjanju i planinskom skijanju zasigurno će dati novu dimenziju.

KALENDAR AKCIJA

- 5. 10. Opća planinarska škola PD-a Kamenjak**
PD Kamenjak, Korzo 40/
PD Kamenjak, Rijeka
- 7. - 13. 10. Mljetska planinarska obilaznica: Od Sobre do Sapunare**
Mljet
PD Mljet, Goveđari
- 8. - 9. 10. Logorovanje na Kozjaku**
Kozjak: Marića staje
HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
- 8. 10. Planinarski pohod Marunada**
Učka: Liganj – Lovran
PD Knežgrad, Lovran
- 8. 10. 3. festival pješačenja**
Pazin – Borut
PD Pazinka, Pazin
- 8. 10. 24. Kestenijada u Podravini i obilježavanje 40. obljetnice Koprivničkog planinarskog puta**
Bilogora, Koprivnički planinarski put
HPD Bilo, Koprivnica
- 8. - 9. 10. Međunarodni Via Dinarica Day**
Trasa puta Via Dinarica (Gorski kotar, Velebit, Dinara)
Stanica planinarskih vodiča Zagreb
- 9. 10. 2. obilazak Dugine planinarske obilaznice**
Risnjak: Ravno Podolje (Lepenice) – Medvjeda vrata – Schlosserov dom – Veliki Risnjak
PD Duga, Rijeka
- 9. 10. Dan HPD-a Blagus**
Medvednica: pl. kuća na Grohotu
HPD Blagus, Blaguša
- 9. 10. Dan PD-a Mrsinj**
Korenica, Zagrebačka 6 (restoran »Marina«)
PD Mrsinj, Korenica
- 9. 10. Uspon na Kurljaj povodom Dana općine Otok**
Kamešnica
PD Kamešnica, Otok
- 14. 10. – 12. 12. Škola sportskog penjanja HPD-a Mosor**
Marjan, Omiš, Mosor, Kozjak, Paklenica
HPD Mosor, Split
- 15. - 16. 10. Put kalničkih kleti**
Kalnik: Križevci – Kalnik
PD Kalnik, Križevci
- 15. 10. Planinarska kestenijada**
Hrastovička gora: pl. dom Matija Filjak
HPD Zrin, Petrinja
- 15. 10. 3. susret planinara povodom 12. Bučijade u Ivanić-Gradu**
Stara Marča: šuma Marča
Društvo prijatelja prirode, Ivanić-Grad
- 16. 10. Dan PD-a Promina**
Promina: pl. dom Promina – Drniš – Lišnjak – pl. dom – vrh
PD Promina, Drniš
- 16. 10. Pohod po Seniorskom planinarskom putu**
Samoborsko gorje: Plešivičko vinogorje
HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- 16. 10. Dan istarskih planinara**
Ćićarija
Istarski planinarski savez, Pula
- 23. 10. Sudnikov pohod**
Samoborsko gorje: Samobor – pl. dom Ivica Sudnik
HPD Japetić, Samobor
- 23. 10. Jesenski pohod Vinica – Martinčak**
Vinica: pl. dom Mladen Polović
HPD Vinica, Duga Resa
- 30. 10. Putovima Biske**
Ćićarija, Buzet
HPD Planik, Umag
- 6. 11. Uspon na najviši vrh Slavonije**
Psunj: pl. dom na Strmcu
Strmac – Božikovačka kosa – Dobra voda – Brezovo polje – Dobra voda – Gradina – Strmac
HPD Strmac, Nova Gradiška
- 6. 11. Martinjsko planinarsko druženje**
Ivančića: pl. kuća Belecgrad
HPD Belecgrad, Belec
- 12. – 13. 11. Kutjevačko Martinje**
Krndija
HPD Vidim, Kutjevo
- 12. 11. Ivanečko planinarsko Martinje**
Ivanec
PK Ivanec, Ivanec
- 12. 11. Memorijalni Uspon na Strinčjeru**
Strinčjera
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 20. 11. Jesen na Dilju – pohod Prezdanak – Čardak**
Dilj gora
HPD Tirkvica, Županja
- 27. 11. Memorijalni pohod na Andžinu baraku (u spomen poginulim braniteljima)**
Papuk: Velika – pl. kuća Jezerce, Nevoljaš
PD Mališčak, Velika
- 3. 12. Planinarska noć u Međimurju**
Gornje Međimurje
HPD Međimurje, Čakovec
- 3. 12. Planinarski divani**
Osijek: planinarska zabava slavonskih planinara
PD Zanatlija, Osijek
- 4. 12. Uspon na Srđ**
Srđ
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 5. 12. 9. foto-izložba Planine**
Foto klub Color, Titov trg 6/2
PD Kamenjak, Rijeka

6. – 10. 12. Izložba planinarskih fotografija HPD-a Mosor Foto klub Split HPD Mosor, Split	17. 12. Memorijalni pohod Fokinom stazom Psunj: Pakrac – pl. dom Omanovac PD Psunj, Pakrac
10. 12. Pohod na Skitaču povodom dana sv. Lucije Skitača PD Skitaci, Labin	18. 12. Cvjetne staze Ravne gore (tisa) Ravna gora PD Ravna gora, Varaždin
11. 12. Izlet u nepoznati Papuk, uz Međunarodni dan planina Papuk JU PP Papuk i Slavonski planinarski savez, Osijek	18. 12. Dani planina Kozjak: pl. dom Pod Koludrom – Orlovo gnezdo – Marića staje – Sv. Ante – pl. dom Pod Koludrom HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
11. 12. Ivanečkom planinarskom obilaznicom Ivanec PK Ivanec, Ivanec	18. 12. 16. tradicionalni planinarski oproštaj sa starom godinom na Hahliću Grobničke Alpe PD Obruc, Jelenje
11. 12. Dan PD-a Kamenjak Kamenjak PD Kamenjak, Rijeka	18. 12. Četiri godišnja doba – Zima na Oštri/Metlači Gospic – Oštra Kaluđerovac – Metlača PD Željezničar, Gospic
17. 12. Božićno-novogodišnja noć planinara Kozjak: pl. dom Malačka HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari	26. 12. Tradicionalni Uspon na Sniježnicu za Sv. Stjepana Sniježnica: Kuna Konavoska - Sveti Ilijia HPD Dubrovnik, Dubrovnik
17. 12. Noćni pohod na Oštrc Samoborsko gorje: Prekrije – Oštrc HPD Željezničar, Zagreb	
17. 12. Božićni pohod po Kalničkoj gredi Kalnik: Vratno – Kalnik PD Kalnik, Križevci	

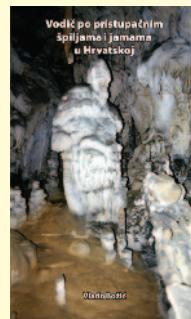
PREKO 60% POPUSTA !!!

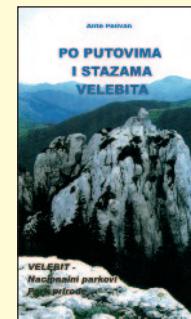
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

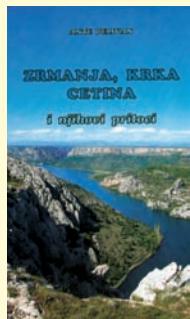
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografija u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIĆ PO PRISTUPAČNIM ŠPILJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božići**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn
Sadašnja AKCIJSKA cijena je **290,00 kn**
Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštارина uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

IGLU SPORT

NOVA ADRESA – stari izazovi –

ZAGREB

Zagrebačka cesta 194

Tel. +385 1 37 00 434

Fax. +385 1 37 77 082

zagreb@iglusport.hr

9:00 - 20:00 h / ponedjeljak - petak

9:00 - 13:00 h / subota

SPLIT

Bana J. Jelačića 11, 21000 Split

Tel. +385 21 607 539

split@iglusport.hr

9:00 - 20:00 h / ponedjeljak - petak

9:00 - 12:00 h / subota

RIJEKA

Vukovarska 67, 51000 Rijeka

Tel. +385 51 671 363

rijeka@iglusport.hr

9:00 - 20:00 h / ponedjeljak - petak

9:00 - 13:00 h / subota

STARIGRAD - PAKLENICA

Franje Tuđmana 14, 23244 Starigrad Paklenica

Tel. +385 23 369 889

paklenica@iglusport.hr

9:00 - 15:00 / ponedjeljak

8:00 - 12:00 & 18:00 - 21:00 h
/ utorak - subota

outdoor & climbing shops
www.iglusport.hr